Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...1921 оной ...брин 21-һээ гарана | № 203 (14008) | 1975 оной августын 30, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

...ПСС-эй Центральна Комитет «Гэр байрын-...дан барилгын шанар һайжаруулха хэмжээнүүд ...й» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүү-... Соведэй 1969 оной май һарада батлан аба-... тогтоолой ямараар дүүргэгдэжэ байһан ту-... асуудал хаража үзэбэ.

...тогтоол дотор ингэжэ ...гдэнэ: ажалшадай ...удые һайжаруулха ...социальна шэнэдхэлгэ-... хэхэ, арад зоной ба-...ор ба болбосон бай-... һайжаруулха асуу-... партиин XXIV съез-...лалһан программые ...хэ хэрэгтэ шухала ...шартай байна. Энэ ...лэй турша соо бүхы ... 542 миллион дүрбэл-... талмайтай байрын ...д ашаглалгада ору-... 56 миллион совет ...нууд шэнэ байра-... абаха гү, али гэр ...удаа бүри һайн бол-...

... үе соо гэр байрын-... барилгын шанар за-...ды дээшэлээ, горо-...олон хүдөө тосхонууд-...йрануудай түхэл ба ...лгэ, архитектурна ... ба болбосон байдал ...а. Байранууд бүри ...на һайнаар баригда-...олон, гүрэнэй ба коо-... байрануудые ба-... нинтэ хэмжээндэ тэ-...хабсаргагдамал хубинь ...ндо 45 процент боло-... Москва, Ленин-... Новосибирск, Алма-...нск, Ворошиловград, ... болон бусад олон ...дта ехэнхидээ бай-...гэс хабсаргагдамал ... баригдана. Орон до-... гэр байрануудай ба-... гол түлэб барилга-...гын тусхай эмхинүү-... гэрнүүдые баридаг ...уудаар бүтээгдэнэ. ...атай шэнэ материал-... эрхим түхэлэй конст-...уд, ажалай түрүү ... үргэнөөр хэрэглэг-...ложо байнхай. Эдэнь ... шанар улам һайжа-... ажалай гаргаша ба болзор хорооходо ябадалда ту-һална.

Гэхэ зуура, зарим республиканууд, хизаарнууд ба областьнуудта гэр байрын-граждан барилгын шухала шанар үшөөл хангагданагүй гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет тэмдэглэбэ. Гүрэнэй стандартнуудай, проектнүүдэй ба техническэ гуримуудай эрилтэнүүд олохон барилганууд дээрэ, барилгын индустриин ба барилгын материалнуудай промышленностиин предприятинуудта дүүргэгдэдэггүй ушар үзэгдэнэ. Барилгашадай шадабари, мэргэжэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зохихо анхарал хандуулагданагүй.

Гэр байрануудые жэгдэ тэгшээр барижа дүүргэдэггүй ушар тэрэнэй шанарта горитой хохидол ушаруулна, ехэнхи хубинь жэлэй һүүлдэ олон дутагдалнуудтайгаар, яаралтай тэбдүү оршон байдалда тушаагдана. Энээнһээ уламжалан, хожомынь олон тоото заһабаринууд хэгдэдэг, гүрэнэй нилээд ехэ мүнгэн зөөри дэмы гаргашалагдадаг байна. Бэлэн болоһон тоотой байрын олохон гэрнүүдтэ оролго удаан саг соо һаатана.

Госгражданстрой, союзна республиканууудай госстройнууд барилгын шанар улам һайжаруулха, техническэ нормо ба гуримуудые дабажа, гэр байшангуудые баридаг, ашаглалгада оруулдаг ушарнуудые зайсуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхын тула эрхэнүүдээ үшөөл хүсэд хэрэглэнэгүй.

СССР-эй олохон министерствэнүүд, албан зургаанууд, союзна республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүд гэр байра индустриальна аргаар барихa баазануудые хүгжөөлгын талаар гээгдэлгэ тохёолдуулаа. Таарамжатай һайн материалнууд ба хэрэгсэлнүүдээр, түбхын түрүүндэ гоёохо зүйлнүүдээр гэр байрын-граждан барилгын хэрэглэмжэнь промышленностиин зүгһөө хүсэд хангагданагүй.

СССР-эй Госстрой, Госгражданстрой, хэдэ хэдэн союзна республиканууудай госстройнууд, СССР-эй Архитекторнуудай холбоон, барилгын министерствэнүүд проект табилгын шанар һайжаруулха, гэр байрануудые бариха заводской технологи нарижуулха, городууд ба тосхонуудай архитектурна түхэл шэнжые һайжаруулха ябадалда зохихо нүлөө үзүүлнэгүй. Зарим нютагуудта гэр байрануудые хуушарһан проектээр баридаг байһаар. Һүүлэй жэлнүүдтэ гэр байрануудые барилгын үнэ сэн нэмэбэшье, энэнь байрын шанар, планеровко, байшангуудай газаа тээхи түхэл янза, болбосон шэнжые һайжаруулха ябадал заримдаа хангаһагүй. Архитекторнууд, проект табигшад ба барилгашад алмалта арьбалалгын асуудалнуудые заримдаа хэрэгсээнэгүй, мүнгэ ба материалнуудые гаргашалха хэрэгтэ бардамлаха ябадал гаргана, олон дабхар байшангуудые бариха талаар үлүүсэ дашуурна.

Олохон городууд хүдэлмэришэдэй ба хүдөөгэй тосхонуудтахи байрын районуудай барилга зохид тааруу бэшээр эмхидхэгдэнэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор мүн лэ тэмдэглэгдэнэ. Соёлой-ажаһуудалай капитальна барилгада зорюулагдан табигдаһан мүнгэн хүсэд ашаглагданагүй. Уһаар хангаха ба канализациин түхеэрэлгэнүүдые, городой харгынуудые бариха, байрын шэнэ районуудые болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэридэ горитой гээгдэлгэ тохёолдуулагдаһан байна.

Гэр байрын граждан барилгада шанарай талаар бии байһан дутагдалнууд юун тухай хэлэнэб гэхэдэ, олохон республика хизаар болон областьнуудта үргэн нийтэ хүн зоной аша туһын хэрэгтэ хабаатай тон шухала асуудалаар парти, правительствын абаһан тогтоолнуудые дүүргэхые шалгаха партийна хиналта һуларуулагдаһан байна. Шанарай талаар хохидол ушаруулаад, ганса тоогой талаар даабаряа заатагүй дүүргэхые оролдогшодтой зарим партийна болон совет органууд шанга тэмсэл ябуулнагүй.

КПСС-эй ЦК байрын гэрнүүд болон культурна ажаһуудалай барилганаудай шанарые үндэһөөрнь һайжаруулха талаар нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые абахыень компартинуудай ЦК-е, союзна ба автономито республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүдые, партиин крайком, обком болон горкомуудые, ажалшадай депутадуудай хизаарай, областной болон городской Соведүүдэй гүйсэдкомуудые уялгалба. Барилгын хэрэгсэлнүүдэй шанарай, мэргэжэлэй талаар омогорхолой түлөө, хүдэлмэреэ һайнаар дүүргэхын түлөө хүдэлмэрилэгшэдые харюусалга ехэтэй байхаар хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй шадабари мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэнь туһаламжа хүргэхэ даабари барилгануудай, барилгын индустриин ба барилгын материалнуудай предприятинуудай партийна ба профсоюзай болон комсомолой организацинуудта, ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ үгтэбэ.

Барилгын министерство болон зургаанууд хэһэн хүдэлмэриин шанарай түлөө барилга ба предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ эрилтээ эрид дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин технологическа журам эбдэгшэдтэ эбсэшэгүй, шангаар зэмэлдэг эрхэ байдал тогтоохо, гэр байрын граждан барилгада хэрэгтэй үндэр мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдэй кадрнуудые бэлдэхэ хэрэг һайжаруулха уялгатай.

Город болон хүдөө нютагуудта индустриальна аргаар гэр барилгын баазануудые саашадань хүгжөөхэ ба техническэ талаар шэнэдхэн һайжаруулгаар хэмжээ ябуулгануудые зохёожо, 1976—1980 онуудай түсэб соо харуулха, байрын гэрнүүдые ондо ондоо түхэлтэйгөөр, архитектурна элдэб таарамжа ба газаа талын гоёолто хэхын тула барилгын детальнуудай комплектнүүдые гаргаха аргатай түхеэрэлгэнүүдээр гэр барилгын предприятинуудые хангахаар хараалха, тэрэшэлэн заводто хэгдэдэг деталь болон конструкцинуудай ажал багатай ба шанар һайнтай байха ябадал хангаха даабари СССР-эй Госпланда, СССР-эй Госстройдо, минстройдормашта, барилгын министерствэнүүдтэ ба союзна республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ үгтөө. Барилгашадые мүнөө үеын оньһожоруулагдамал бүтээсэ ехэтэй хэрэгсэлнүүдээр хангаха, байрын дотор ба гадар талын хүдэлмэринүүдые оньһожоруулга эрид дээшэлүүлхэ талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

СССР-эй Госплан, СССР-эй барилган материалнуудай министерство, СССР-эй минхимпром, минбумпром, миннефтехимпром, СССР-эй минлегпром барилгын ба гоёолто хэхэ аша үрэ ехэтэй материалнуудай, гэр байрын граждан барилгада шухала хэрэгтэй агаар табихагүй хэрэгсэлнүүдые, санитарно-техническэ ба түмэр хэрэгсэлнүүдэй үйлэдбэри хүгжөөлгэ хүсэд хангажа шадаагүй гэжэ КПСС-эй ЦК тэмдэглээ. Эдэ материал, хэрэгсэлнүүдэй үйлэдбэри горитойгоор дээшэлүүлхээр 1976—1980 онуудай түсэб соо хараалха шухала гэжэ мэдэрэгдээ.

КПСС-эй ЦК модон гэрнүүдые заводской аргаар баридаг предприятинуудай үйлэдбэриин хүсые үргэдхэхэ ба нимэ гэрнүүдэй шанарыень һайжаруулха даабаряа СССР-эй Ой модоной ба модо болбосоруулгын промышленностиин министерствын дүүргээгүй байһанда анхарал хандуулжа, модоор гэр барилгые шэнэ техническэ үндэһэ һуури дээрэ хүгжөөхэ талаар СССР-эй Госстрой ба СССР-эй Госплантай хамта СССР-эй минлеспромой хэмжээ ябуулгануудые зохёожо байһаниие хараада абаба.

Гэр байрын граждан барилгын түсэблэлгэ ба эмхидхэлые һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ, объектнүүдые комплексноор таһалгаряагүй түсэблэхэ ба поточно аргаар бариха, Орёл городой барилгын организацинуудай дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэн, объектнүүдые шууд түргөөр ашаглалгада оруулха ябадал ойрын сагта хаа хаанагүй хангаха даабари СССР-эй Госпланда, СССР-эй Госстройдо, барилгын министерствэнүүдтэ, союзна республиканууудай Министрнүүдэй Соведтэ даалгагдаба.

Социалис городуудай архитектурын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, һуурин газарнуудай комплексно барилгын генеральна түсэб ба проектнүүдые зохёон бэелүүлгэтэйгээр байрын гэрнүүд болон культурна ажаһуудалай байрануудай типовой проектнүүдые зохёохо хүдэлмэриин хүтэлбэри һайжаруулхые Госгражданстрой ба СССР-эй Архитектурнуудай холбоондо дурадхагдаба. Госгражданстрой, союзна республиканууудай Госстройнууд, архитектурно-барилгын гүрэнэй хиналтын органууд гэр байрын граждан барилгын шанарые һайжаруулха зорилгоор хууляар үгэһэн эрхээ хүсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ, энэ хүдэлмэри бэелүүлгэдэ архитектурно-барилгын олониитые үргэнөөр хабаадуулха болоно.

СОВЕТ ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННА ДЕЛЕГАЦИ ХАНОЙДО

ХАНОЙ. (ТАСС). Вьетнамай Демократическа Республикын 30 жэлэй ойн һайндэртэ, Хо Ши Минэй мавзолейе нээлгын баяр ёһололдо хабаадахын тула, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев түрүүтэй Совет партийно-правительственна делегаци ПТВ-гэй ЦК-гай, ДРВ-гэй Национальна суглаанай ба правительствын уряалаар августын 28-да Ханой ерээ.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо М. А. Лесечко, Моссоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. П. Исаев гэгшэд делегациин бүридэлдэ ороно.

ДРВ-гэй ба СССР-эй гүрэнэй тугуудай хиидхэгдэһэн аэропортдо ПТВ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ДРВ-гэй правительствын Премьер-Министр Фам Ван Донг, ПТВ-гэй ЦК-гай секретарь Суан Тхюи болон бусад тушаалтад тус делегацине угтаба. Тэрэшэлэн СССР-һээ ДРВ-дэ байдаг, элшэн сайд, партийно - правительственна делегациин бүридэлдэ ороһоч Б. Н. Чаплин угталсаа.

Вьетнамай Арадай армиин сэрэгшэдэй хүндэлэлэй харуул жагсаагдаба.

Ханойн ажалшадай түлөөлэгшэд совет айлшадые хани халуунаар амаршалаа.

СОВЕТ ДЕЛЕГАЦИ ДРВ-гэй ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДТЭЙ УУЛЗАБА

ХАНОЙ. (ТАСС). Совет партийно - правительственна делегаци Ханойдо ерээд, Вьетнамай Ажалшадай партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ле Зуантай, ПТВ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ДРВ-гэй Национальна суглаанай Саг үргэлжын комитедэй Түрүүлэгшэ Чыонг Тиньтэй, ДРВ-гэй правительствын Премьер-Министр Фам Ван Донгтой улзаа.

Совет делегациин толгойлогшо М. С. Соломенцев ПТВ-гэй Центральна Комитедтэ, ДРВ-гэй Национальна суглаанай Саг үргэлжын комитедтэ, ДРВ-гэй правительственна Соведтэ ДРВ-гэй 30 жэлэй ойтой дашарамдуулан нүхэд Л. И. Брежневэй, А. Н. Косыгинай эльгээһэн амаршалгын текстые хани халуун хөөрэлдөөнэй үедэ дамжуулба.

Совет партийно-правительственна делегаци вьетнам арадай гайхамшаг илалтатай, Эхэ оронойнь хүсэд бүри сүлөөлэгдэһэнтэй дашарамдуулан, Вьетнамай хүтэлбэрилэгшэдтэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой, Л. И. Брежневэй эльгээһэн үнэн зүрхэнэй амаршалгые дамжуулаа. Ороноо һэргээн бодхоохо, Зүүн Урда Азидахи социализмын бата хэрэм болгожо, тэрэнэй саашадаа амгалан ёһоор хүгжэхэ хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые түйлахыень Вьетнамай коммунистнуудта, бүхы вьетнам арадта хүсэһэн хүсэлэл дамжуулба.

Эндэхи хөөрэлдөөндэ Совет талаһаа: КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев, КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо М. А. Лесечко, Моссоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. П. Исаев, СССР-һээ ДРВ-дэ байдаг элшэн сайд Б. Н. Чаплин Вьетнамай талаһаа — ПТВ-гэй ЦК-гай секретарь Суан Тхюи, ПТВ-гэй ЦК-гай гэшүүн Нгуен Ван Кинь гэгшэд хабаадаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ЯРУУНЫН АЙМАГАЙ ИИСЭНГЫН ДУНДА ҺУРГУУЛИДА БОЛОҺОН ТҮЙМЭР САРАЛГАДА ХАБААДАГШАДЫЕ «ТҮЙМЭРЭЙ ҮЕДЭ ШЭН ГАБЬЯА ГАРГАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түймэрэй үедэ социалис зөөри абархадаа, эрэлхэг зориг, шэн габьяа гаргаһанайнь түлөө нимэ хүнүүдые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө шагнаха.

«ТҮЙМЭРЭЙ ҮЕДЭ ШЭН ГАБЬЯА ГАРГАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

1. **Аюров** Баир Гомбоевичые — һургуулиин багша.
2. **Будаев** Цыренжап Цыбеновичые — Иисэнгын совхозой ахалагша хонишон.
2. **Жамсуев** Цырен-Доржи Тубчиновичые — һургуулиин багша.
4. **Сиратов** Борис Матвеевичые — һургуулиин багша.
5. **Цыбанов** Даба-Самбу Цыремпиловичые — Иисэнгын созхозой машинно-тракторна мастерскойе даагша.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.
РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1975 оной августын 28.

Бүхэсоюзна научна конференци

Милитарис Японтой хэһэн дайнда Советскэ Союзай түйлаһан Илалтын 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан бүхэсоюзна научна конференци августын 27-до Москвада нээгдээ. Совет элитэ мэдээжэ эрдэмтэд, нийтын ажал ябуулагшад, сэрэгэй начальнигууд, мүн Болгариһаа, Венгриһээ, ГДР-һээ, ДРВ-һээ, Монголһоо, Польшоһоо, Чехословакиһаа, Японһоо ерэһэн айлшад тэрээндэ хабаадана.

КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай директорэй нэгэдэхи орлогшо, түүхын эрдэмэй доктор, профессор П. А. Родионов «Советскэ Союз дэлхэйн хоёрдохи дайнай түгэсхэхы шатада» гэһэн элидхэл хэбэ.

***

Милитарис Японтой тулалдаһан дайндаа Советскэ Союзай илалта түйлаһаар 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан бүхэсоюзна научна конференци Москвада, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдта августын 28-да дүүрээ.

Милитарис Японие бута сохилгодо совет арадай, тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дүүргэһэн үүргэ, Японой милитаризмые илаһан илалтын түүхэтэ удха шанар ба дайнай һүүлэй Азидахи хүгжэлтын асуудалнууд, Алас-Дурнадахи эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалай гурим ёһонуудай бэелэлгэдэ социалис хани нэгэдэлэй дүүргэжэ байгаа үүргэ тухай асуудалнууд совет болон гадаадын эрдэмтэдэй элидхэлнүүд, хэлэһэн үгэнүүд дотор тодорхойгоор дурдагдаа.

(ТАСС).

АЙШААН ЭМЖЭНЭ

...дын аймагай Ленинэй ...жэтэ колхозой механи-...рнууд КПСС-эй XXV ...ые нэрэтэй солотойгоор ...ын түлөө социалис мү-...өөн тухай КПСС-эй Цент-...на Комитедэй тогтоолые, ...бликын түрүү колхо-...ай тарыа хуряалгые эм-...ээр үнгэргэхэ гэһэн ...лнүүдые һаяхан боло-... суглаан дээрээ һайшаан ...эбэ. Тэдэнэр тус тог-...до ба түрүүшүүлэй үүс-...үүдтэ ажалай түгэс ам-...нуудаар харюусаха бай-... мэдүүлбэ. 1975 оной ... хуряалгые эмхитэй-... шанартайгаар үнгэргэ-... түлөө тусхай штаб энэ ...до эмхидхэгдэбэ. Тии-... ажахын тарыа хуряал-... звено, бригада бүридэ ...информаторнууд, лек-...ууд томилогдоо.

...инэй нэрэмжэтэ колхо-... комбайнер бүхэн хубидаа ...алис уялгануудые абаба. ...хид тарыа хуряалгала ...ай 25—30 үдэрэй тур-... дүүргэхээр хараалжа, ...дэ тарыа тушааха түсэ-... дахин үлүүлхэ гэһэн ... социалис уялга бата-...абаа.

...ажахын бригада бүхэндэ ...ан хүмүүжүүлэгшэдэй ...ууд эмхидхэгдэбэ. Бри-...удай дунда социалис ...сөөн дэлгэрнэ. Социа-... Ажалай Герой Е. П. Бу-...вой бригада В. С. Бры-... бригадые социалис мү-...өөндэ уриһан байна.

Мүнөө колхозой механи-...ууд абаһан уялгануу-... бэелүүлхын тула бүхы ... шадалаа элсүүлэн ажал-...

Б. БАЛДАНОВ,
КПСС-эй Зэдын райкомой ...тации ба пропагандын таһагые даагша.

КПСС-эй XXV СЪЕЗДЫЕ ажалай амжалтаар угтая!

АЛМАЛТА, АРЬБАЛАЛТА

М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой хүдэлмэришэд электровоз болон тепловозуудые түргэнөөр ябуулжа, арадай ажахыда хэрэгтэй ашаа ехээр шэрэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллана. Эдэнэр түгэсхэхы жэлэй даабариһаа гадуур 500 миллион тонно-километр ашаа шэрэхэ, локомотивуудай гүйдэлые 1,2 процентээр дээшэлүүлхэ, 4 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ арьбалха гэһэн социалис уялга абаһан юм. Локомотивна депогой хүдэлмэришэд байгша оной долоо һара соо эдэбхитэй шангаар хүдэлжэ, абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргээ. Ашаа шэрэхэ даабари үлүүлэгдээ. Хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 4 миллион 800 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэн, 89 тонно шэнгэн түлишэ арьбалагдаа.

Энэ депогой коллектив жэлэй дүүрэтэр үшөө 4 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ, 40 тонно шэнгэн түлишэ арьбалжа, партиин XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэһэн зорилго урдаа табинхай. Депогой машинистнүүд локомотивуудые зүбөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, электрын элшэ хүсэ арьбалха, алмахын тула тэмсэнэ. Бэрхэ машинистнүүд В. В. Шашкин, А. Н. Шевченко, Ф. М. Савченко гэгшэд жэлэй эхинһээ тус бүридөө 45 мянган киловатт-час электрын галай элшэ хүсэ арьбалаад байна. Энэ түрүү хүдэлмэришэд локомотивуудые часай туршада 61—62 километртэ ябуулжа, ехэ ашаа шэрэнэ. Депогой машинистнүүд электрын элшэ хүсэ арьбалхын түлөө шангаар тэмсэнэ. Юһэдэхи табан жэлэй дүрбэн жэлдэ тус депогой коллектив 39.589.033 киловатт-час электрын элшэ хүсэ арьбалаад байна.

Ехэ багашье юумэ арьбалха гэһэн эрилтэ хүдэлмэришэн бүхэнэй урда табигдана. Депогой машинистнүүд локомотивуудые һаадгүйгөөр, түргэнөөр ябуулжа, арадай ажахыда хэрэгтэй ашаа бүри ехээр шэрэжэ, даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Алмаһан, арьбалһан электрын элшэ хүсэн дээрэ локомотивууд ябуулагдана. Локомотивна депогой хүдэлмэришэд алмаха арьбалхын түлөө тэмсэнэ. Арадай ажахыда хэрэгтэй ашаа ехээр шэрэжэ, хараалагдаһан түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

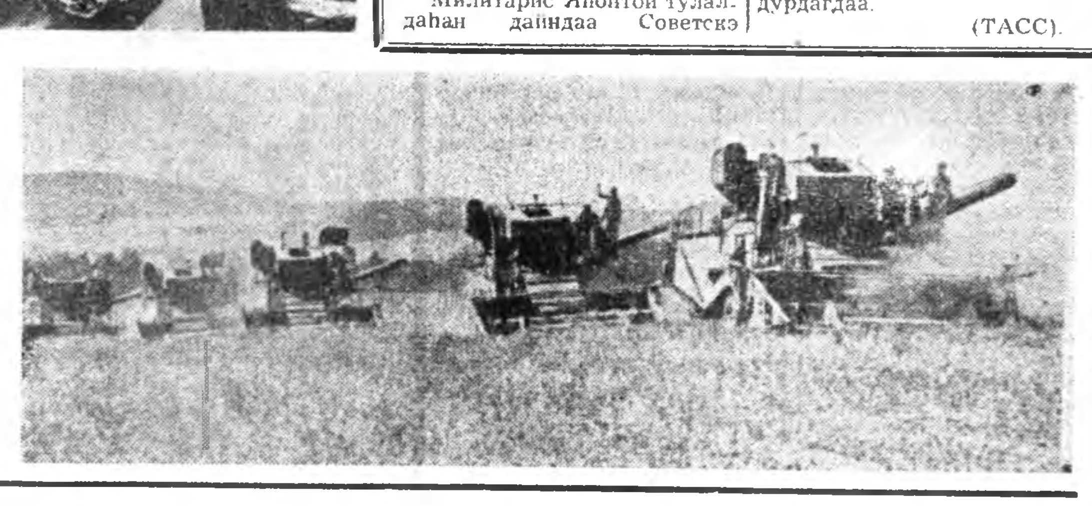
ГОРОХОО ХУРЯАЖА ДҮҮРГЭБЭ

Үнгэрһэн нюль һарын эсэстэ Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхозой горох жэгдэ эдеэшэжэ захалһан байна. Тиимэжэ тус ажахын гурбан отделениин механизаторнууд арбан үдэрэй туршада бүхы 1205 гектарта нэмжыһэн горохоо сабшажа, баал болгон унагаагаад, хатахатайнь сасуу суглуулжа, сохижо эхилһэн байна. Мүнөө эдэ бригадануудта һүүлшын гектарай горох сохигдожо байна.

Бидэнэй хоёрдохи отделениин горохой поли дээрэ ерэхэдэмнай, Г. Малютинай, П. Фоминой, В. Ермаковой, Н. Богачевой, А. Шиловэй агрегадууд һүүлшын гектарай ургаса хуряажа ябаба.

ЗУРАУГУД ДЭЭРЭ: 1. II отделениин комбайнернууд (зүүн гарһаа) П. Фомин, Н. Богачев, А. Шилов, Н. Михалев, В. Ермаков, Г. Малютин гэгшэд. 2. Агрегадууд һүүлшын гектарай горох хуряана.

З. ВЕСНИНАГАЙ фототекст.

ХОНИШОД ҮБҺЭЕЭ ХУРЯАНА

Бүри үнинһөө хойшо эндэхи хонишод тусхай сабшалан даажа абаад, хонидойнгоо эдихэ үбһые өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхэдэг болонхой. Хяагтын аймагай Алтайн совхозой олонхи хонишод үбһэеэ сабшажа, хуряажа, габшагай шангаар хүдэлжэ байна.

Жэшээлхэдэ, ахалагша хонишон Цэндэ Бадмажаповна Очирова байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 106 хурьга түлжүүлжэ, тэдэнэйнгээ толгой бүриин шэгнүүрые 21 килограммда хүргөөд тушааһан байна. Нооһо абаха даалгабари баһал дүүргээ. Хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооһо хайшалаа.

Коммунис ажалай коллектив гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн энэ отарын хонишод даажа абаһан сабшалангайнгаа үбһэ өөһэдөө һайнаар сабшажа, хуряажа, мүнөө тэжээл бэлэдхэлгээр хонишодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Ахалагша хонишон Ц. Б. Очировагай дааһан звено совхоз соогоо түрүүлэн үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргээд, энэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр Звенодонь гол түлэб нютагай һургуулиин һурагшад, үбгэд, хүгшэд ажалладаг юм.

Совхозой үнинэй луговод Санжа Дашеевич Лузановай уһалжа ургуулһан 46 гектар сабшалан дээрэһээ энэ звено үбһэ хуряажа абаад, мүнөө бургааһа шугын забһар соо үлэһэн ногоо сабшана. Хуушанай луговодой ажалай үрэ дүн һайн. Тус звено даажа абаһан энэ 46 гектар сабшалан дээрэһээ хамта 1.160 центнер үбһэ хуряаба. Тиижэ гектар бүриин 25 центнерһээ дээшэ ургаса абтаһан болоно. Луговод өөрөө эндэ баһал үбһэ хуряалсана.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгээр социалис мүрысөөндэ һайн үрэ дүн түйлаад, тус звено дамжуулгын улаан тугханда хүртэһэн, мүн эрье хони шан абаһан байха юм.

Цэндэ Бадмажаповна долоон хүүгэдэй эхэ, эрхим хүмүүжүүлэгшэ. Звенодонь хүдэлдэг һурагшад болон залуушуулые ажалай түрүү дүй дүршэлдэ һурган заабарилна, ажалша заншалаар хүмүүжүүлнэ. Сомоной Соведэй депутат, олониитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг хүн.

Тэрэшэлэн совхозой ахалагша хонишод Н. Р. Мункуев, Ц. Ж. Цыренжапов, Е. Ж. Цыренжапов гэгшэд мүн лэ үбһэшэдэй звенонуудые толгойлон, хонин һүрэгтөө үбэлдөө эдюулхэ элбэг үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ байна. Түсэбөөр хараалагдаһан даабаряа эдэнэр булта үлүүлэн дүүргэхэеэ байна.

Дээрэ дурсагдаһан ахалагша хонишод мүнөө жэл түл абалга, нооһо хайшалгаар даабаряа, социалис уялгануудаа сүм үлүүлэн дүүргэһэн байха юм. КПСС-эй XXV съездые ажалай үндэр амжалтаар угтаха эрмэлзэлтэйгээр социалис мүрысөөндэ оролсожо, эдэнэр хонидоо, түл түрэсыень гарза хоролтодо оруулангүй, тобир тарганаар ондо оруулхын түлөө дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абанхай.

Ц. ДАМБАЕВ.

БИДЭНЭЙ ҮГЭ ИИМЭ

...һуралсалай шэнэ жэл ...хэнь. Амаржа, ажал хэ-... түдэржэһэн шабинарнай ... нюуса шудалхаяа тү-... һургуулидаа дахин суг-...рхань. Муу сэгнэлтэ абан-... һайн һураха гэжэ эрид ...дэһэн байха аабза.

Багшанаршье шабинарайн... һонирхолые тэдхэхэ гэжэ ...адалаараа оролдохо юм ааб... Мүнөө үе сагта инсти-...удта анхан олоһон эрдэмээ... түйлахань бэрхэтэй бо-...хой гээшэ. Тиимэһээ шабинараа һургахаһаа гадна, багша хүн үдэр бүри өөрөө һуража, олон юумэ уншажа, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байха уялгатай.

Һаяхан «КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөөн тухай» гэһэн КПСС-эй Центральна Комитедэй тогтоол тунхаглагдаба. Багшанарай хоорондо социалис мүрысөө сэхэ эмхидхэхэ гээшэ бэрхэтэйшэг юм бэзэ. Гэбэшье багша бүхэн социалис мүрысөөнэй гүн ехэ хүсэнэй долгиндо абтажа, ном зааха, хүүгэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгые эрхим һайнаар эмхидхэхын түлөө саг үргэлжэ тэмсэдэг юм.

Манай һургуулиин багшанар КПСС-эй XXV съездые ажалай эрхим амжалтатайгаар угтаха гэжэ оролдохол байха.

С. САДОБСКАЯ.
Яруунын аймагай Нарһатын дунда һургуулиин ород хэлэнэй, литературын багша.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ—ГОЛ ЗОРИЛГО

Ниитын малда тэжээл бэлэдхэхэ худэлмэриие хурдадхаха, адууhа малаа гарза хоролтодо оруулхагүй, КПСС-эй XXV съездые ажалай амжалтаар угтаха талаар аймагай партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд тухай асуудал КПСС-эй Хяагтын райкомой пленум дээрэ зүбшэгдэбэ. Энэ асуудалаар КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь П. М. Павлов элидхэл хэhэн байна.

Аймагай ажахынууд ниитынгээ адууhа малда тэжээл бэлэдхэхэ худэлмэриие саг соонь эхилhэн болобошье, тэрэнээ тон унжагайруулна. Аймаг дотор үбhэ сабшалга 83 процент, hүрилэлгэ 59 процент болонхой. Энэ талаар ехэхэн гээгдэлдэ ороhон ажахынуудые дурдабал иимэ. Үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө августын 18-най байдалаар Мөөрөөшын совхоз 21 процент, «Пограничный» совхоз—42 процент, Ехэ-Нугын совхоз—38 процент дүүргэhэн байна.

«Родина», Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозууд, мүн Худэрын совхоз үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэхэ ойртоо. Гэбэшье силос, сенаж дараха худэлмэри эдэ ажахынуудта тиимэ hайнаар ябуулагдана гэхын аргагүй.

Олонхи ажахынууд таряа хуряалгаяа эхилбэ. Энэ шухала худэлмэриие эмхитэйгээр ябуулхатаяа хамта малдаа үбэлжэлгын хаhада бардам хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэнэ. Тингэжэ үбэлжэлгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтажа, адууhа малайнгаа тоо толгойе гарза хоролтогүйгөөр ондо оруулха шухала. Үбhэшэдэй дунда политическэ худэлмэри үргэдхэн, социалис мүрысөөнэй дүлые бүри эршэтэйгээр бадаруулан. КПСС-эй XXV съездые ажалай үндэр амжалтаар угтаха гэээшэ аймагай партийна организациин, коммунист бүхэнэй бэелүүлхэ эгээл шухала зорилго болоно гэжэ элидхэл соо онсо хэлэгдэбэ.

— «Родина» колхозой колхознигууд түрэл партиингаа XXV съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө габшагайгаар ажаллажа байна. Үбhэ бэлэдхэлгээ гол түлэб дүүргэнхэй. Кукурузаяа хуряажа, силос даралга hаяар дүүрэхэ. Таряа хуряалгын, гүрэндэ ороохо тушаалгын худэлмэри эхилэнхэй. Кукурузын болон ороохото ургамалнуудай ургаса энэ жэлдэ ihала hайн. Харин шэнии сэмнай унаhан тула хуряалгада тон хүндэ ушар тохёолдуулаад байна. Бүхы дээрээ 111 мянган центнер ороохо таряа хуряажа абаха, тэрэнэйнгээ 28 мянган центнерыень гүрэндөө тушаахаар хараалнабди. Колхознай хартаабха гүрэндэ худалдаха юhэдэхи табан жэлэй түсэб нёдондо дүүргэhэн юм. hү, үндэгэ худалдаха түсэбөө мүн лэ энэ жэл сум бэелүүлээ. Ороохо, мяха гүрэндэ тушаалгаяа hаяар лаб дүүргэхэбди, — гэжэ тус колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Агафонов пленум дээрэ мэдүүлээ.

Хяагтын плавикошпатова руднигай директор нүхэр Хилханов үгэ хэлэхэдээ, тус коллектив Ехэ-Нугын совхоздо машина техникыень заhабарилха хэрэгтэнь, мүн тэжээл бэлэдхэлгэдэнь нилээд туhаламжа үзүүлээ. Таряа хуряалгын худэлмэридэ баhал шадал соогоо туhалха гэжэ шиндэнхэй байhыень элирхэйлбэ.

Наушки тосхоной худэлмэришэд, алба хаагшад КПСС-эй XXV съездые эрхим бэлэгтэйгээр угтахын, юhэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид бэелүүлхын түлөө габшагайгаар ажаллана. Тосхоной ажалшад хүршэ «Пограничный» совхоздо 1100 центнер үбhэ сабшажа, hүри болгоо. Мүнөөшье тэрэ туhаламжаяа үргэлжэлүүлнээр.

Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз адууhа малдаа элбэг хүрэхэ үбhэ болон бусад тэжээл түлэг бэлэдхэжэ байна. Түсэбтэ даабари гол түлэб дүүргэгдээ шахуу. Хоёрдохи отделениин коллектив 8200 центнер үбhэ абаха түсэбтэй hэн. мүнөө үлүүлээд бай... лос даралгаа hаяр гэхэнь, кукурузын ур... жэлдэ ехэ hайн, 250 центнер хурэт... намаа хуряагдана. Т... ряалгаяа эхилээ. 500 гаран гектарай баал болгон хадагд... гээшэ.

Партиин райком... мэй худэлмэридэ ... обкомой секретарь Лысов хабаадалсаж... үгэ хэлэhэн байна.

Пленум зүбшэгд... далаараа зохихо ши... баталан абаа.

Д. ЦЫБ...
мана...

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэри бэелүүлэн

ХҮГЖЭЛТЫН ШАТАНУУД

Манай «Победа» колхоз аймаг соогоо томохон ажахынуудай нэгэн болоно. Юhэдэхи табан жэлэй hүүлшын, түгэсхэхы жэлэй дүүрэтэр багахан саг үлэбэ. Тиимэhээ колхознигуудай ажалай зарим дүнгүүдые согсолон гаргахаар болоо.

Колхозоймнай гол шэглэл мал үсхэбэрилгэ болоно. 11.770 хонин, 400 толгой мяханай, 370 толгой hүнэй үүлтэрэй үнеэн, 2600 гаран гахай, 3 мянгаад шубуун ажахыдамнай тоологдоно. Тиихэдэ 5200 гектар газарта шэниисэ, 600 гектарта кукуруза, 52 гектарта хартаабха, 50 гектарта куузику, 20 гектарта овощ тарина гээшэбди. Ажахымнай эдэ бүхы hалбаринуудаар юhэдэхи табан жэлээ ямараар дүүргэжэ байна гээшэб?

Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ ган гасууртай байжа, ороохо таряанай ургаса тон муу байгаа. Ганса манай колхоз бэшэ, мүн аймагай бусад ажахынууд иимэ шахардуу байдалда ороhон юм. Гэбэшье энэ табан жэл соо таряашаднай гектар бүхэнhөө дунда зэргээр 14 центнер ороохо хуряагаа. Тингэбэшье ороохо таряа гүрэндэ худалдаха табан жэлэй түсэбэй дүүргэгдэхэнь бэрхэтэй болоо.

Гүрэндэ ноохо худалдаха табан жэлэй түсэб дүүргэгдээгүй. Табан жэл соо 1787 центнер ноохо гүрэндэ тушааха түсэбтэй байhан hаа, мүнөө дээрээ 1710 центнер бэлэдхэлэй пунктда оруулагдаа. Юундэ иимэ ушар тохёолдоо гээшэб? 1969 ондо ажахын хонин бүриhөө 5100 грамм ноохон абтаа hэн. Тиимэhээ юhэдэхи табан жэлдэ хонин бүриhөө энээнhээ бага бэшэ ноохо хайшалхаар түсэблэhэн байгаабди. Теэд тэрэмнай бэелүүлэгдэбэгүй.

Юhэдэхи табан жэл соо 16.310 центнер мяхан гүрэндэ худалдахаар түсэблэгдэhэн юм. Үнгэрөөшэ дүрбэн жэл соо 13764 центнер мяхан худалдагдаа. Энэ жэлэй эсэс болотор мяха худалдаха түсэбөө дүүргэхэ аргатайбди. Колхозоймнай гахайн фермэ мяханай түсэб дүүргэлгэдэ горитойхон хубитаяа оруулна. 1971—1974 онуудта энэ hалбариhаа 193,6 мянган түхэриг сэбэр олзо оруулагдаа. Гахайшад П. Ф. Артюкова, Н. Е. Смолина, А. П. Фалилеева гэгшэд эрхим ажалай үльгэр жэшээ харуулан худэлнэ.

Колхоздо жэл бүри 400 толгой үхэр шахан тарагалуулагдажа, гүрэндэ тушаагдана. Дуршэл шадабари ехэтэй малшад П. П. Кузнецов, А. Н. Осколков гэгшэд яhала hайн үрэ дүнгүүдые туйлана. Мүнөө тэдэнэр тунга ногоотой бэлшээридэ малаа адуулжа, толгой бүхэнэй шэгнүүр үдэртөө 1 килограммаар нэмээнэ. Үбэлэй сагта тэдэнэр мал шахан таргалуулгын гүүртэдэ худэлжэ, баhал hайн дүнгүүдтэй ябадаг юм.

Түсэбтэ табан жэлэй ...шада колхозой hаалишад гүрэндэ 27350 центнер hү тушааха түсэбтэй hэн. Үнгэрhэн дүрбэн жэлэй хугасаада тэдэнэр 23450 центнер тушаагаа. hү худалдалгаар табан жэлэйнгээ түсэбые ноябрь болотор дүүргэхэ зорилготойбди. Энэмнай бэелүүлэгдэхээр гэжэ hанагдана.

Энэ табан жэл соо колхоздо hаалиин фермын комплекс бодхоогдоо. Тэндэ 400 үнеэн харууhалагдана. hаалишадай ажал сүм оньhожоруулагданхай. Түрүү hаалишад В. И. Смолина, М. С. Архипова, Т. Д. Кузнецова гэгшэд эрхим амжалтануудые туйлана. Жэшээнь, түгэсхэхы жэлэй түрүүшын хахад соо нүхэр Смолина үнеэн бүриhөө 1709 килограмм, Ажалай Улаан Тугай ордено Т. М. Кузнецова — 1550 килограмм, М. С. Архипова—1463 килограмм hү haагаа.

Колхозоймнай шубуушад энэ табан жэл соо габшагайгаар ажаллажа байна. Тэдэнэр бүхыдөө 830 мянган үндэгэ суглуулха түсэбтэй байбал, үнгэрэгшэ 4 жэл соо 858 мянган үндэгэ абажа, түсэбөө үлүүлээ. Шубуунай фермэhээ колхоз 5 мянган түхэриг сэбэр олзо абаа.

Табан жэл соо манай колхоз 9.500 центнер хартаабха абахаар түсэблэhэн байгаа. Тиин үнгэрэгшэ 4 жэл соо 8.768 центнер хартаабха абтаа. Хамтадаа 8.800 центнер овощ ургуулха түсэбтэй байhан hаа, үнгэрhэн жэлнүүд соо 8.346 центнер суглуулаабди. Жэлэй эсэс болотор хартаабхашад, овощ ургуулагшад түсэбөө бэелүүлхэ гэжэ найдагдана.

Габшагай ажалаараа аймаг дотороо суурхаhан ажалай баатарнууд колхоздомнай олон. Хонишодой дундаhаа Октябриин революциин ордено Михаил Георгиевич Смолин, Ленинэй ордено Дмитрий Евдокимович Сидоров гэгшэдэй ажал худэлмэри онсо тэмдэглэмээр. Тэдэнэр жэлhээ жэлдэ даажа абаhан 100 хонин бүриhөө зуу, зуу гаран хурьга абажа, түлжүүлдэг заншалтай. Мүн тэдэнэй отарын хонин бүриhөө жэлдээ 4 килограммhаа дээшэ ноохон абтадаг юм.

Түрүү механизаторнуудаймнай нэгэн Виктор Павлович Архипов 1974 ондо 7 мянган центнер ороохо сохижо, аймагай чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байна. Залуу комбайнер Василий Фалилеев нёдондоной таряа хуряалгада баhал шалгаржа, 6.200 центнер ороохо суглуулаад, аймагай залуу комбайнернуудай дундаhаа чемпион болоhон байна. Ажахын бусад hалбаринуудта ажалай түрүүшүүл олон.

Колхозой правлени, партком ажалшадайнгаа hуудал байдал hайжаруулха асуудалда ехэ анхарал табижа байдаг. Тиимэhээ үнгэрhэн жэлнүүд соо тосхоноймнай түхэл шарай эрид хубилаа, болбосон түхэлтэй болоо. hаруул уужам 4 байратай олон гэрнүүдэй баригдаhан шэнэ үйлсэ бии болоо. 500 хүнэй hууритай соёлой байшан баригдажа, ашаглалгада үгтөө.

Мүнөө колхознигууднай ниитын адууhа малда бардам хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэхын тула хамаг хүсөөрөө оролдоно. hаяын үдэрнүүдтэ үбhэ хуряалгамнай дүүрэхэ. 11 мянган центнер үбhэ абаха түсэбтэй hэмди. Мүнөө дээрээ 10 мянган центнер хуряагдаа. П. И. Илюснинэй, В. И. Сукнёвой хүтэлбэрилдэг оньhожоруулагдамал звенонууд бүтээсэ ехэтэйгээр худэлнэ.

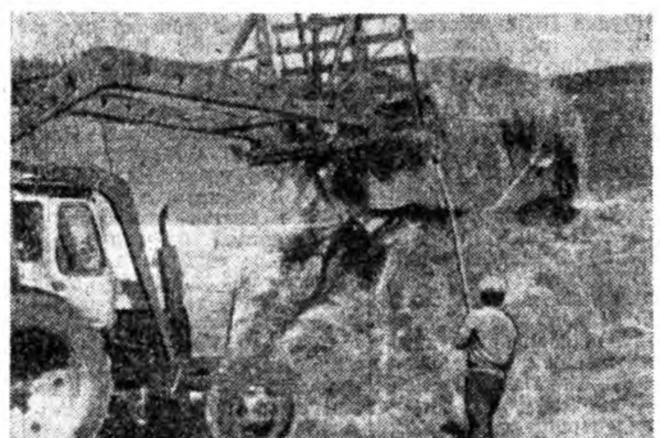
Игэжэ манай колхозой ажалшад юhэдэхи табан жэлэй түсэб, абаhан уялгаяа болзорhоонь урид дүүргэхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байна. КПСС-эй XXV съездые ажалай шэнэ бэлэгүүдтэйгээр угтахаяа байhандаа колхознигууднай урматай, баяртайнууд.

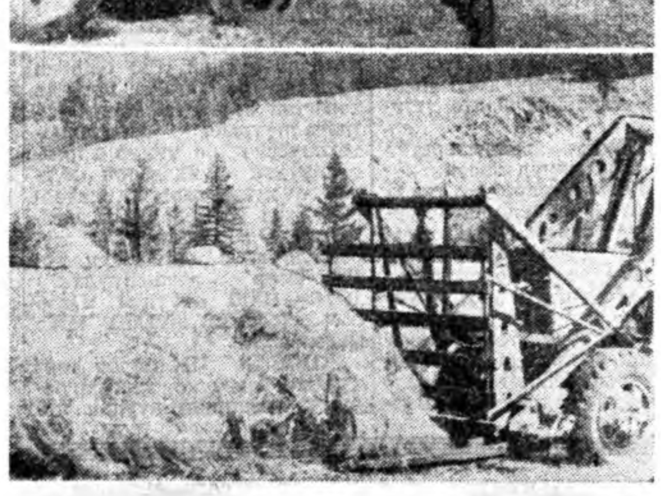
Г. СМОЛИН,
Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхозой парткомой секретарь.

ХУЖАРТЫН ГОЛДО

ХУЖАРТЫН ГОЛ. Шобхо үндэр хадануудаар хүреэлэгдэнхэй эндэхи сабшалан дээрэ ерэбэл. Буда Дагбаевич Мүнконовой хүтэлбэрилдэг үбhэшэдэй звеногой томо hүринүүдые соможо байхыень заатагүй харахат. Звенонь олон хүнhөө бүридөөгүй, хоёр тракторгай юм. Гэбэшье тус звеногой үбhэшэд хура бороогой таhалгаряагүй адхаржа hаатуулбашье, богонихон болзор соо нилээд ехэ үбhэ тэжээл бэлэдхэжэ абаа.

Байгша ондо Урда Талын, Хара-Хужарай сабшалангай ногоон урдынхиhаа hайнаар ургаагүй. Тиимэhээнь звеногой гэшүүд тэгшэ газарайнгаа ногоо трактораар сабшаад, харин hөөг бургааhанай узуураар ургаhан, харгы, эрьеын захаархи ногоое гар хажуураар ухашалан түүбэрилнэ. Игэжэ оролдоhоной ашаар лэ тэдэнэр ехэ үбhэ hүрилжэ үрдинхэй.

Бидэнэй хүрэжэ ерэхэдэ, Цырен-Доржо Цыбденов залуу хүбүүдые дахуулханхай, гар хажуураар сабшажа байба. Тээ саанаханань звеное даагша ДТ-20 түхэлэй тракторaap надхажа байhан ногоо урматайгаар унагаана. Улам саашань шэртэхэдэ «Беларусь» трактор жолоододог Владимир Аюшеев тармагдаhан үбhэ суглуулаад, hүриин захада түлхижэ асараад сомоно.

Д. ДУГАРОВ,

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: гар хажууршад ажалдаа. Ээлжээтэ hүри бодхоогдоно. Сабшагдаhан үбhэн бухал болгогдоод, hүриин хажууда асарагдана.

Авторай фото.

Ахын аймагай.
«Коммунизм» колхоз.

ХОНИН hҮРЭГ ОЛОШОРОГ ЛЭ

Мухар-Шэбэрэй аймагай хонишодой худэлмэриин жэлэй дүн согсологдобо

Аймагай ажахынууд гансал таряа ехээр ургуулдаг бэшэ, мал олоор үсхэбэрилжэ, гүрэндөө hү, мяха, ноохо ехээр тушаадаг юм. Аймаг хони үсхэбэрилгые хүгжөөхэ талаар нилээд арга боломжотой. Нэлэнхы уужам Түгнын талада хэдэн зуу мянган хони үсхэжэ, үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ аргань hүүлэй үе болотор хүсэд хэрэглэгдэдэггүй байhан юм. Энэ дутагдалаа усадхахын, бии байhан нөөсэнүүдээ дүүрэн ашаглахын тулада партийна организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд хонишодой дунда эмхидхэлэй, ойлгуулламжын худэлмэри ябуулжа захалhан. Ахалагша хонишодоор коммунистнууд, дүршэл ехэтэй малшад томилогдоhон. Отара бүхэндэ зеленко тариагдаhан, эхэ хонид hайса таргалуулагдаад, сентябриин 15—20-доор искусственна аргаар үрэжүүлэгдэдэг болоо.

hаяхан аймагай түрүү хонишод-зуутан «Забайкалец» совхозой Гахай гэжэ үзэсхэлэн гоё газарта сугларжа, жэл соо хэhэн худэлмэриингөө дүн согсолжо, дутуу дундануудаа усадхаха тухай, мүн ерэхэ жэлдэ бэелүүлхэ түсэб, зорилгоёо тодорхойлбо.

КПСС-эй ЦК-гай Партида, совет арадта хандаhан Хандалгаар зоригжоhон, табан жэлэй, түгэсхэхы жэлэй угтамжын түсэб бодотоор бэелүүлхын түлөө дэлгэрhэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ хам оролсоhон Түгнын хонишод энэ жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиhээ эршэмтэйгээр ажаллаа гэжэ хэлэлтэй. Үнгэрэгшэ жэлдэ аймаг дотор зуун эхэ хонинhоо 65 хурьган, хонин бүхэнhөө 2,7 килограмм ноохон абтаhан байбал, байгша ондо 100 эхэ хонин бүриhөө 76,3 хурьган, хонин бүхэнhөө 2,9 килограмм ноохон абтаа. Тингэжэ хонин hүрэг 10.000-аар олоршоржо, гарзань нилээд үсөөрөө. Ноохо хайшалжа, гүрэндэ худалдаха арадай ажахын түсэб аймаг үлүүлэн дүүргээ. Зуутан гурбан хүнөөр олошоржо, 21-дэ хүрөө.

Хонидойнгоо тоо олошоруулха, ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар Ленинэй нэрэмжэтэ, «Родина» колхозуудта, «Забайкалец» совхоздо горитой ажал ябуулагдана. «Забайкалец» совхоз шубуу олоор үсхэбэрилдэг шэглэлтэй ажахы байбашье, hү, ноохо ехээр үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушаадаг томохон совхоз болонхой. Жэл соо үйлэдбэрилдэг 2 миллион 600 мянган түхэригэй продукциин 700 гара мянгаиинь хонин ажалhаа абтана. Ажахын эхэ хонидой 15 отарын табаниинь зуун эхэ хонин бүриhөө 100, мүн дээшэшье хурьга түлжүүлжэ, толгой бүриень 22 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэhээнь илгаа. Хонин бүхэнhөө ноохо хайшалалга жэл соо 570 граммаар дээшэлүүлэгдэжэ, нёдондонойхидо орходоо 112 центнер ехэ ноохон абтаа. Шаралдайн түлөөлэгшэд хоёрдохи жэлээ аймагай чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Зуун эхэ хонин бүриhөө 112,7 хурьга, хонин бүриhөө 3,7 килограмм ноохо абажа, онсо эрхимлэжэ гараhан «Забайкалец» совхозой ахалагша хонишон П. А. Калашниковта 1975 оной «Аймагай чемпион» гэhэн нэрэ зэргэ олгогдоо.

Хони үсхэбэрилгые хүгжөөхэ талаар «Родина» колхоз жэл бүри аймаг соогоо түрүүлжэ ябадаг. Хара-Шэбэрэй хонишод байгша ондо зуун эхэ хонинhоо 90 хурьга, хонин бүхэнhөө 3,6 килограмм ноохо абажа, ажахынуудай хоорондо дэлгэрhэн мүрысөөндэ түрүүлжэ гараад, КПСС-эй райкомой, аймсоведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг, Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа. Аймаг соогоо гансал энэ колхоз ноохо абаха, гүрэндэ худалдаха табан жэлэйнгээ даабари дүүргээ гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хоёрдохи, «Забайкалец» совхоздо гурбадахи hууринууд олгогдоо.

Туйлагдаhан амжалтын хажуугаар, хонин ажал эрхилэлгэдэ бии байhан нөөсэ, дутуу дунданууд тушаа суглаанда хабаадагшад тодорхойгоор хэлээ. Жэшээнь, «Авангард», Суулгын совхозуудай хонишод үбэлжэлгэдэ үбhэ тэжээлээр миин 25—30 процент хангагдаhан байбашье, хони хурьгадай гарзалгые жэлэй туршада 2—3 дахин үсөөрүүлжэ, хонин бүриhөө ноохо абалгаяа 550—680 граммаар дээшэлүүлжэ шадаа. Энэ баримта юу харуулнаб гэхэдэ, энэ hалбарида хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй гол анхаралаа хандуулаад, хонишодто hайнаар ажаллаха, амарха эрхэ байдал олгоhыень элирүүлнэ.

— Хонишоноор хоёрдохи жэлээ худэлжэ байнаб. Байра байдалнай задагай, хүйтэн. Түл абалгын үедэ колхозоймнай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ерэжэ, ажалаарнай hонирходоггүй, зүбшэл заабари үгэдэггүй. Үбшэлhэн хурьгадые ветеринарна врач саг соонь эмшэлнэгүй. Үнгэрэгшэ зундаа хонидоймнай дал соо галуу байлгаад, hүүлээрнь арилгаагүй, дезинфекци хээгүй. Тиимэ байрада үбэлжэхэдөө, 30 хонин үхэhэн хурьга гаргаа. Түл абалгын үедэ хэдэн хоногто эдихэ хилээмэгүй байгдаа. Хүтэлбэрилэгшэднай энэ суглаанда хонишодые эльгээгээгүй мүртөө, өөhэдөөшье ерээгүй. Иимэ суглаан болохонь гэжэ дуулахадаа, өөрынгөө hайн дураар эндэ ерэжэ, хүшэр хүндэ байдал тухайгаа аймагай хүтэлбэрилэгшэдтэ дуулгаха гэжэ шиидээб, — гээд, «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон Н. Н. Миронов сэхэ шүүмжэлбэ.

Дүрбэн жэл удаагуур хонидойнгоо тоо хоёр дахин олошоруулжа, зуутанай зэргэдэ ябадаг Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон М. А. Брылев өөhэдынгөө ажал тухай хөөрэхэдөө иигэжэ хэлэбэ:

— Манай отарын гэшүүд табан жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэhэндээ баяртай. Бэлшээримнай бага. Колхозоймнай 20 отарын хонид полиин хоорондуур хойно хойноhоо дахасалдан ябадаг. Бидэ үглөөнэй 5 часhаа hүниин 11 саг болотор хонидоо бэлшээдэгбди. Хонидойнгоо hайса таргалаад байхада, сентябриин хахадhаа эхилжэ, 20-ёод үдэрэй туршада искусственна аргаар үрэжүүлдэгбди, — гээд, Михаил Алемпьевич хэлэбэ.

Мүрысэдэг Бэшүүрэй аймагай түлөөлэгшэ, партиин райкомой партийно-эмхидхэлэй таhагые даагша Б. Д. Бадармаев үгэ хэлэхэдээ, бидэ таанадай баян дүршэл хэрэглэжэ, энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриhөө 80 хурьга, хонин бүхэнhөө 3 килограмм ноохо абаабди. Харин зуутанай тоо танда хүрэхэгүй — миин 9. Туйлаhан амжалтаартнай үнэн зүрхэнhөө амаршалаад, мүрысөөгөө саашадань үргэлжэлүүлэе гэжэ хонишодойнгоо зүгhөө уринаб гээд хэлэбэ. Энэ уряаень аймагай зуутан хонишод альга ташалгаар угтан абажа, мүрысөөгөө саашадань үргэлжэлүүлхэ байhанаа мэдүүлбэд.

Хонидоо хэнзэ ногоон, таряанай узуурта бэлшээн таргалуулаад, богони болзорто искусственна аргаар үрэжүүлхэ, үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абаха, үбэлжэлгэдөө hайнаар бэлдэхэ, хонидые шахан таргалуулха, хонишодой культурна ажаhуудалай эрилтэ гүйсэд хангаха, хүшэр хүндэ худэлмэридэнь туhаламжа үзүүлжэ байха гэхэ мэтэ асуудалаар, суглаан дээрэ ехэ хөөрэлдөөн болоо.

Зүблөөндэ хабаадагшад түрэл партиингаа XXV съездын хүндэлэлдэ социалис мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, ерэхэ жэлдэ энэ жэлэйхиhээ үшөө hайн үрэ дүн туйлаха гэжэ хэлсээ.

1976 ондо — арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ аймагай хонишод зуун эхэ хонин бүриhөө 90 хурьга, хонин бүхэнhөө 3,2 килограмм ноохо абаха, хурьган бүхэниие эхэhээнь 22 килограмм шэгнүүртэйгээр илгажа, гүрэндэ 7700 центнер ноохо худалдаха гэhэн уялга абаа.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

НОГООН ГУРИЛАЙ УРАСХАЛ

РЕПОРТАЖ

Бүри холо ябахада, өөдөө ёдойhон сорго хоолойhоо харабтар утаанай бур-бурхан гарахань харагдажа, дүтэлхэ тума томо машинын худэлхэ абяан элихэн дуулдажа эхилнэ.

Үндэр hарабша сарай доро тодхогдоhон АВМ-0,4 түхэлэй агрегадай хажууда обоорхо, hүндэлхэ хүншье харагданагүй. Автомашинаар асаржа буулгаhан хэршэмэл ногооe хоёр залуу хүбүүд түмэр асаар мундуугаар этэрээд лэ эрьелдэжэ байhан транспортёрой амhар руу хэнэ. Тэрэнь саашаа таhалгаряагүй урдан ошожо, халуун дүлэ соробхилжо байhан түхэреэн ута, замбуулинай онгосодол адли юумэ руу орожол байна. Тэндэhээ дээшээ, доошоо ошоhон олон тоото сорго хоолой, элдэб транспортёрнуудые дамжан, эгээ hүүлдэнь бутархай үйгааг, гурилшуу юумэн болоод мэшээгүүд сооhоо таhалгаряагүй гоожожо байна. Ёhотойл ногоон гурилай урасхал.

Игэжэ hая сабшагдаhан ноб ногоон, шангаар бажуухада шүүhэ гарахаар ногоон хэдэхэн минута соо халуун «пеэшэн» соо хатаагдажа, саашадаа тээрмэдэгдээд, хоолой соргонуудые дамжажа, бага хүргэгдөөд, гурил боложо гарана. Энэмнай витамин, белок, каротин гэхэ мэтэ бодосуудаар элбэг, ямаршье малда, илангаяа нарай тугал, хурьга, поршоонходо эдюулбэл, тон ехэ ашаг шэмэ үгэсэтэй тэжээл болоно. Сэлэнгын совхоз жэл бүри иимэ тэжээл ехээр бэлэдхэдэг юм.

— Эндэ үдэр, hүнишье, хура бороо, халуун наран соошье ерээ hаатнай, агрегат худэлжэл байха. Дээрээ hайн хушалтатай аад, сагай уларилай ямаршье байгаа hаань, hаатаха бэшэ ха юм даа. Тиимэhээнь витаминтай ногооной гурил гаргаха агрегадай худэлмэриие сүүдхэдээ гурбан халаан соо эмхидхэнэбди. Ургамал ногооной шаралжа хагдартар лэ, энэмнай таhалгаряагүй худэлхэ юм, — гэжэ АВМ-0,4 агрегадай механик Виктор Труднев хэлэнэ.

Эндэ хөөрсэгэнэжэ байха хүн үгы, хуу туд бүридөө ажалтай. Халаанай ахалагша машинист Бато Лодоев агрегадай элдэб оньhон түхеэрэлгэнүүдые шалгана, гурилай ямар температуратай, хэр зэргэ гаража байhаниие шалгана, хэрэгтэй болоходо, дизельнэ пеэшэнэй галые ехэ болгоно. Владимир Луненко Альберт Гармаев хоёр машинаар асаржа буулгаhан ногооe агрегадай амhар руу хэжэл байнад. Харин агрегадай нүгөө захада бэлэн болоhон гурилые Мария Хайрулина мэшээглээд, сарай соо жэрытэр табина.

— Татагдаhан гурилые газа hэрюундэ байлгажа хүргөөд, тэрүү тэрэ склад соо зөөжэ ябталдагбди. Мүнөө 1000 шахуу центнер витаминтай гурил бэлэн болонхой хадагалагдана. Бүхыдөө 3 мянган центнер иимэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбтэй зомди. Ногооной хагдартар худэлхэдөө, даабаряа дүүргэхэ байхабди, — гэжэ агрегадай машинист, халаанай начальник Бато Лодоев хөөрэнэ.

— Ямар ногоо сабшажа гурил болгонобта? — гээд асуубаб.

— Элдэб ногоо сабшанабди. Түрүүн халаахай, үрмэдэhэ, таряалангай захаархиие силосэй комбайнаар сабшажа, гурил болгоо hэмди. hүүлдэнь таримал, мүн хээрын сабшалангайшье ногоо сабшаабди. Мүнөө силостэ дараха гэжэ таригдаhан холимол таряанай ургаса сабшаад, эндээ зөөжэ байнабди, — гэжэ мантай ябалсаhан Сэлэнгын совхозой худэлмэришэдэй комитедэй түрүүлэгшэ А. В. Пашков хэлэнэ.

Энэ үдэр тэрэ долоон хоногой дүнгөөр социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараhан халаанайхидта дамжуулгын улаан тугха, мүнгэн шантайгаар барюулхаяа ерэhэн байба. hүүлэй 7 хоногой дүн гаргахада, АВМ-0,4 агрегадай машинист Иван Пономаревой халаанайхид даабариингаа ёhоор 120 центнер витаминтай ногоо гаргаха аад, 205 центнер тиимэ тэжээл бэлэдхээ. Бато Лодоевой хүтэлбэрилдэг үдэшын халаанайхид 117 центнерэй орондо 193 центнер гурил татаа. Тэдэндэ хоюуландань эрье хонин шан барюулагдаа. Юуб гэхэдэ, бүхы агрегадынь долоон хоног соо 473 центнер витаминтай ногоон гурил татаха аад, 530 центнер бэлэдхээ бшуу.

Партиингаа XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөө улам хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоолдо бодото ажалаараа харюусан, энэ агрегадай худэлмэришэд мүнөө бүри эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Витаминтай ногооной гурил бэлэдхэдэг агрегадай худэлмэрилэгшэ М. Хайрулина. 2. Гурил болгогдохо ногоон игэжэ хуряагдана.

Авторай фото.

Сэлэнгын аймаг.

ЗАГАҺАНАЙ БАЯЛИГ АРШАЛАН ХАМГААЛАЯ!

Байгалиин баялиг аршалан хамгаалха асуудалда партиин, правительствын зүгһөө ехэ анхарал хандуулагдажа байдаг. Энэ асуудал СССР-эй Верховно Советэй һүүлшын сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, Байгаали хамгаалха талаар тусхай хуули абтаһан юм. Байгалиин баялигай шухала хубинь болохо загаһанай нөөсэ баялигые хамгаалха, арьбадхаха асуудалда һүүлэй үедэ манай республикада ехэ анхарал хандуулагдадаг болоо. Энэ зуура, загаһанай баялиг гамгүйгөөр хандаха, тэрэниие мүлжэнгүйгөөр ашаглаха ушар муугаар гаргагдаа. Промышленна болон хаядаһануудые сөөрэмүүдтэ табижа, ушарнууд тамиин ушарна. Тиимэ хэрэгтэ Ойморой совхозой «Забайкаллес» комбинадай Сэлэнгын модоной баазын хүтэлбэрилэгшэдые, мүн предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдые дурдаха байна.

Загаһанай баялиг арьбадхаха асуудалда гүрэнэй зүгһөө ехэ анхарал хандуулагдажа, ехэ мүнгэ зөөри һомологдоно. Загаһа олошоруулха хүдэлмэридэ тусхай мэргэжэлтэнэй гадна, олониитын түлөөлэгшэдые хабаадалсана. Гэхэ зуура, загаһанай баялиг арьбадхаһанай түлөө тэмсэхэ орондо һаад ушаруулдаг, тэдэнээ шадаал һаа олорые барижа ородолгор хүүд олон ушардаг. Тэдэнэй тоодо Баргажанай леспромхозой, кадрнуудай начальник Л. И. Соколов, мүн энэ леспромхозой жолоошод Е. П. Александров, А. И. Перевозников, И. Р. Мороков болон бусадые нэрлэмээр. Эдэнэр энэ зундаа байгаали хамгаалагшадые — егерь А. Г. Яковлев, лесник В. К. Житунов, катерай капитан С. Я. Востоков гэгшэдые үгэдөө оруулха, хориоултай зэмсэгээр омоли ехээр барижа байгаа баригдаа, хэһэргэдээ.

Кабанскын аймагай уһалууриин системэдэ хүдэлдэг С. М. Алфёров, Байгал-Худариин сельподо хүдэлдэг В. Н. Нелюбин гэгшэд хориоултай үедэ омоли барижа, яла түлэһэн, гурбан жэлээр эрхээ хаһагдаһан байна.

Сэлэнгэ мүрэн республикымнай эгээл ехэ мүрэнүүдэй нэгэн болоно. Энэ мүрэндэ Сухэ, Хёлго, Зэдэ, Химнэ голнууд шудхан ородог. Эдэ гол мүрэнүүдтэ тула, забгэн, хадари, тулгэр, сом, сазан гэхэ мэтэ үнэтэ загаһан амидардаг. Һүүлэй үедэ эдэ гол мүрэнүүдтэ амидардаг загаһанай тоо ниилээд үсөөрэнхэй. Гол шалтагаанинь гэхэдэ, эдэ гол мүрэнүүдтэ промышленна предприятинуудай муухай уһан хаягдана. Гол мүрэнэй уһа бузарлаха хэрэгтэ илангаяа гурбан предприятинуудай тоодо түмэр хүргэлэнүүдэй хабсаргамал зүйлнүүдые бүтээдэг завод (директорынь В. Н. Чернобыльский, главна инженерынь В. Л. Ивкин) оролсоно. Энэ заводһоо гараһан муухай уһан үдэр бүри Үдэ голдо шудхан орожо, уһыень бузарлана. «Байгал далай шадарай байгаали зүбөөр ашаглаха, аршалан хамгаалха талаар хэмжээнүүдэй тухай» КПСС-эй ЦК-гай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1971 оной июнин 16-да баталан абаһан тогтоол эдэ хүтэлбэрилэгшэдтэ эли болонхой. Гэбэшье, энээн тушаа зохихо хэмжээ абаадүй байһаар. Дурсагдаһан хүтэлбэрилэгшэд «Байкалрыбводой» управлениин тогтоолой ёһоор, 50—60 түхэригэй ялада унаһан байгаа. Дээрэ дурсагдаһан предприятиһаа гадна, Улаан-Үдэ хотын промышленна бусадшье предприятинууд уһа бузарлана. Тэдэнэй тоодо Сэлэнгэ мүрэнэй эрьедэ ородог «Электромашина» заводые, һэсы гуталнуудые гаргадаг фабрикые нэрлэмээр.

Промышленна олон тоото предприятинуудай гэмээр Сэлэнгэ мүрэндэ шудхадаг Үдэ, Хёлго, Сухэ, Итанца болон бусад гол мүрэнүүдтэ загаһанай түрьһээ хаяха аргагүй болонхой. Муухай уһанай ехээр хаягдадаг болоһоной шалтагаанаар Үдэ голой адагта загаһан оройдоошье үгы шахуу болоо.

Улаан-Үдэ хотодо уһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ барихаа ажал ехээр удаарна. Энэ түхеэрэлгэ түсэбэй ёһоор 1973 ондо баригдажа дүүрэхэ ёһотой байһан аад, мүнөөшье болоодүй байна. Хэрбээ энэ түхеэрэлгын түсэбэй ёһоор баригдаашье һаань, бүхы сөөрөө хүдэлхэ аргагүй, оройдоол 50 процентнь ашаглагдаха. Юуб гэхэдэ, канализационно коллекторнүүдынь бэлэн болоодүй байһаар.

Мүнөө үедэ Сэлэнгэ мүрэниие үгсэн омолиин олоороо гаража, түрьһээ хаядаг байһые хараадаа абажа, мүрэнэй һабые элдэб модоһоо сэбэрлэхэ гэшэ угаа шухала болонхой. Энээнтэй дашарамдуулан загаһанай баялиг аршалан хамгаалха асуудалда гол анхарал хандуулагдадаг болонхой.

«Байкалрыбводой» управлениин загаһанай баялиг хамгаалха хэрэгтэ комсомолшуудые, һургуулиин һурагшад болон пионернүүдые, олониитэ олоор хабаадуулна. «Байкалрыбводой» управлениин дэргэдэ нииитын инспекторнуудэй совет бии болгоод, энэ совет нииитын инспекторнуудай ажал эмхидхэн ударидаха ёһотой юм. Мүнөө үедэ республикадамнай хамта дээрээ нииитын инспекторнуудэй 17 совет эмхидхэгдэнхэй. Эдэ соведүүд нииитын 436 инспекторһөө бүридэнэ. Нииитын инспекторнуудэй тоодо үйлэдбэриин түрүүшүүл, комсомолшууд болон эдэбхитэй оролсодог байна.

Нииитын инспекторнуудэй Соведүүд тусхай түсэбэй ёһоор хүдэлдэг, бүхы ажалаа «Байкалрыбводой» управлениин загаһа аршалан хамгаалха аймагай инспекциин хүтэлбэреэр хэхэ зэргэтэй. Хэлэн ажал тусхай квартал бүхэндэ мэдээсхэжэ уялгатай. Загаһа хуули бусаар хюдагшадтай нииитын инспекторнүүд хайра гамгүйгөөр тэмсэхэ зуураа, үргэн ниитэ хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри хэхэ зэргэтэй.

Энэ жэлэй туршада нииитын инспекторнуудэй хүсөөр загаһа хуули бусаар бариһан 69 хүн хэһэгдээ. 35 лекци, элидхэл болон хөөрэлдөөн үнгэргэгдөө. Үүнһээ гадна, нииитын инспекторнуудэй хүн зоной дунда 150 плакат, лозунгнуудые, дайшалхы хуудаһануудые тараагаа. Тэдэнэй хүсөөр Улаан-Үдэ хотодо 8 хуудаһан зурагажа үлгөгдөө. Тиимэ хуудаһанда загаһа хайра гамгүйгөөр хюдагшад шүүмжэлэгдэнэ.

Уялгада харюусалгатайгаар хандадаг нииитын инспекторнуудэй тоодо авиационно заводой СМУ-гай начальнигай орлогшо В. Д. Самонь, худөө ажахын һургуулиин директор Егоров, судна заһабарилгын заводой хүдэлмэришэн Пугачёв, Сотниковой совхозой хүдэлмэришэн А. И. Батышев болон бусадые нэрлэмээр. Һайнаар хүдэлһэн нииитын инспекторнуудэй нүхэд Егоров, Самонь, «Байкалрыбводой» управлениин начальнигай приказаар мүнгэн шангуудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа.

Загаһанай баялиг аршалан хамгаалха хэрэгтэ олониитые үргэнөөр хабаадуулха гэшэ угаа шухала байна.

Н. КЛИШКО,
«Байкалрыбводой» управлениин таһагай начальник.
А. ХАМАГАНОВ,
«Байкалрыбводой» управлениин участково инспектор.

ВЬЕТНАМАЙ ДЕМОКРАТИЧЕСКА РЕСПУБЛИКЫН 30 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ГУШАН ЖЭЛДЭ ҮРГЭЛЖЭЛҺЭН ТЭМСЭЛ

Һаяхан дүүргэгдэһэн ехэ барилгын һүүлшын мүр сараа харагдахаяа болибо. Тойроод аятай зохидхоноор хэгдэһэн газонууд. Нэлэнхы ехэ талмай бетон болон асфальтаар хушагданхай. ДРВ-гэй ехэ һайндэр — 30 жэлэй ойн угтамжада Ханой хотын Бадинь гэдэг гол талмайе шэнэдхэн хубилгаха хүдэлмэри дүүргэгдээ бшуу. Эндэ, эртэ урда сагай һүмын хажууда, 30 жэлэй саада тээ, 1945 оной сентябриин халуун нарата үдэр Демократическа Вьетнамай түрүүшын президент Хо Ши Мин хотын хэдэн арба мянган хүн зоной үмэнэ республикынгаа бэеэ даанхай байдалтай болоһон тушаа Деклараци уншаһан юм. Энэ дэмбэрэлтэ үйлэ хэрэгэй, революциин вождиин, арадай үнэн сэхэ хүбүүнэй дурасхаалда энэ талмай дээрэ Хо Ши Минэй мавзолей бодхоогдоо.

Гушан жэл — гүйсэд болбосорһон хүнэй наһан гээшэ. Энэ ороной түүхэ бэе бэедээ адли бэшэ аад, хоорондоо нягта холбоотой хэдэн миллион хүнүүдэй хуби заяанһаа бүридэнхэй. Промышленность, арадай гэгээрэл, хүдөө ажахы ба эрдэм болбосоролой туйлалтануудые харуулһан тоо, баримтанууд оронойнь хүн бүхэнэй ажалай эршэ зориг, оролдолгын гэршэ болоно.

Демократическа Вьетнам гушан жэлэй туршада бэрхэшээл ехэтэй баатаршалгын замаар илалтада хүрэжэ ерэһэн байна. Республикын залуу наһан француз колонизаторнуудта эсэргүү хүндэ хүшэр дайнтай тохёолдоо. Энэл үедэ шэнэ Вьетнам байгуулагдажа эхилһэн, вьетнам революционернүүдэй хүсэл эрмэлзэлэй уг зорилгын бодото бэелэлэй эхи заха һэн. Оронойнь ажахы социалис хубилалтын замда гаража захалһан юм. Тиин түрүүшынгээ үдэрһөө Советскэ Союзай, һүүлээрнь социалис бусад оронуудай бодото туһаламжада хүртэхэ аргатай болоһон. Оронойнь хүн зон барга мунхаг байдалай харанхыһаа, зуун жэлэй гээгдэлһээ мултаран, шэнэ зол жаргалта байдалай гэрэл тээшэ дабшажа захалаа.

Гэбэшье революцитай сасуутан арайхан гэжэ сэрэгэй албанай наһанда хүрэхэтэйгөө зэргэ солдадууд болоһон гээшэ. Тиин бүхы Вьетнам сэрэгэй байдалда ороһон. Энэ гушан жэлынь дайнай гал дүлэн соогуур, үлэсхэлэн зоболон соогуур үнгэрөө. «Бэеэ даанхай байдал ба эрхэ сүлөөһөө үнэтэй юумэн үгы!» гэһэн президент Хо Ши Минэй үгэнүүд бүхы арад зонойнь туйлаха уг зорилго боложо, хүн бүхэндэнь элдэб бэрхэшээл дабахадань туһалһан, дүшэн табан ондо Бадинь талмай дээрэ Хо Ши Минэй зол жаргал тухай хэлэһэн үгэнүүдэй заатагүй бэелхэ байһанда этигүүлдэг бэлэй.

Дайнай, тэмсэлэй жэлнүүд оронойнь хүгжэлтые зогсоожорхёо гэхэ болоо һаа, огто буруу һанамжа. Тэрэ бэрхэшээлтэ дүшэн табан ондо табигдаһан зол жаргалта байдалай эхи заха бүхы аргаар үндэһэжэн хүгжэжэл байгаа бшуу. Дайн тэрэниие усадхажа шадаагүй. Тэмсэл ба байгуулалтын хүсэ ехэтэ урасхалда нэгэдэһэн хүнүүдэй хуби заяанай ямараар үнгэрһые согсолон хэлэхэнь бэрхэтэй юм бэзэ. Гэбэшье, ДРВ-гэй али нэгэ юрын ажалшанай хуби заяан үнгэрһэн сагай бодото толи боложо үгэдэг.

...Нгуен Тхи Тхань басаган энэ жэлдэ хори хүрэхэнь. Хатэй провинциин барайгараар баян талада оршодог «Биньда-2» гэжэ кооперативта тэрээнтэй уулзаа бэлэйб. Республикынь түрүүшын арба шахуу жэлэй туршада үргэлжэлһэн француз колонизаторнуудта эсэргүү дайнай үедэ энэ басаган үшөө түрөөгүй байһан. Басаганай түрэхын урдахана французууд Ханойһоо гаража тонилһон юм. Тхань бамбугаар хэгдэһэн урса соо нютагай хүгшэнэй гар дээрэ түрэһэн намтартай. Нигэжэ Биньда һууринда жэл бүри хэдэн зуун үхибүүд түрэдэг байһан. Тэдэнэй хахадынь хүхөөр байха үедөө үлэсхэлэн зоболонһоо наһа барадаг һэн.

Тханиин эсэгэ хубидаа газаргүй байһан тула нютагай баяшуулда хүлһэншэнөөр ажалладаг, гэр бүлынхидынь үлэсхэлэн зоболондо ядардаг бэлэй. 1956 оной аграрна реформоор эсэгынгээ газар абаагүй һаа, бишыхан Тхань үлэсхэлэн байдал тэсэнгүй, гээгдэжэшье магад байгаа. Һүүлээрнь хамтын ажал ерээ.

— Минии долоотой байхадамни, Биньда һууриндамнай түрүүшын эхин һургуули нээгдэһэн юм. Һүүлээрнь долоодохи, удаань арбадахи класстай һургуули, — гээд Тхань хөөрэнэ.

Нгуен Тхи Тхань нютагтаа дунда эрдэмтэй болоһон түрүүшын залуушуулай нэгэн. Биньда тосхонойхид Тханьтай хамта арбан жэлэй туршада соёл гэгээрэлэй замаар туйлай ехэ алхам хэһэн байна.

Энэ үе соо тосхонойнь хүбүүд ехэ боложо, солдадай ногоон самса үмдөөд, түрэл гэрһээ гаража ошоо. Юуб гэхэдэ, залуу республикын түүхэдэ хоёрдохи дайн үргэлжэлжэ байгаа. Ханойе бомбодоһон американ самолёдуудай тосхон дээгүүрнь ниидэжэ гараһыень Тхань һанан дурдан хөөрэнэ. Тэрэ үедэ хамаг ажал эхэнэрнүүдэй хүсэндэ даалгагдаһан бэлэй. Өөрынгөө үетэн нүхэдтэй хамта Нгуен Тхи Тхань механизаторай мэргэжэлдэ һуража, хүдөө ажахын машина жолоодохоёо город ошоо бэлэй. Мүнөө тэрэ «Биньда-2» кооперативай ахамад технигээр хүдэлмэрилнэ. Тус ажахы демократическа Вьетнамда түрүү кооперативуудай нэгэн юм.

— Эрэшүүлэй шудалха мэргэжэл гэнэ гүт? — гээд тоһондо зууралдаһан шестеренконуудые һэлгүүлжэ байха зуураа Тхань асуугаад, саашань үргэлжэлүүлбэ: — Манай тосхондо «Шэнэ мэргэжэл» гээд лэ хэлсэдэг. Кооперативтамнай нэгэшье эрэ хүн механизатор гү, али агроном байгаагүй юм. Дайнай үедэ эрэшүүлэй иимэ мэргэжэл шудалха сүлөө огто байгаагүй...

1960 он болотор ДРВ-гэй хүдөө ажахын кооперативуудта машина техникэ гэхэ юумэн үгы байһан. Мүнөө дээрээ трактор Вьетнамай тала дайдаһаа плуг зүдхэһэн сарые эсэслэн түрижэ үшөө гаргаагүй. Гэбэшье республикын хоёрдохи кооператив бүхэндэ хүдөө ажахын машинанууд ашаглагдана. 1960 онойхитой сасуулбал, тракторнуудай тоо 18 дахин олошоронхой. Барайгарай плантаци дээрэ хэрэглэгдэдэг «Лотос» маркын бишыхан машинануудые Ханойн машина бүтээлгын предприятинууд бүтээн гаргана.

Эдэ предприятинууд арадай засагай үедэ баригдаһан гээшэ. Дайсанай хэды бомбодоошье һаа, түхеэрэлгэнүүдые нюуса газарта абаашаад, үйлэдбэреэ үргэлжэлүүлжэл байһан. Энэл үедэ Советскэ Союзай туһаламжаар Тхакба, Уонгби гэжэ электростанцинууд баригдаһан байна. Үйлэдбэрилэгдэһэн электрын элшэ хүсэнэй ехэнхи хубинь ДРВ-гэй экономикын гол һалбари болохо хүдөө ажахыда хэрэглэгдэнэ. Һүүлэй арбан табан жэлэй туршада хүдөө ажахыдань электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгэ 27 дахин ехэ болоо.

Шууд түргөөр хүгжөөгдэжэ байһан промышленность, 1960 онойхитой сасуулбал, хүдөө ажахыгаа химическэ үтэгжүүлгээр зургаа дахин ехээр хангана. Эгээл баян ургасатай 1939 ондо колониальна Тонкиндо (Хойто Вьетнамай тэрэ үеын нэрэ) дунда зэргээр гектарһаа 2,5 тонно барайгар абтаһан. Мүнөө республика дотор дунда зэргын ургаса табаһаа дээшэ тоннодо хүргэгдэнхэй. Түрүү ажахы болохо «Биньда-2» кооперативта гектарһаа 13 тонно барайгар абахын түлөө тэмсэнэ.

Эдэ бүгэдэ үйлэдбэри дээрэ хэгдэжэ байһан ёһотой революци бэшэ аал? Энэ туйлалтын эшэ үндэһэн 30 жэлэй саана Бадинь талмай дээрэһээ захалһан шуу.

Вьетнамай Демократическа Республика 30 жэлэйнгээ ойе уласхоорондын үргэн мэдэрэлгын оршон байдалда угтажа байна. 80-һаа дээшэ гүрэн ДРВ-тэй дипломатическа харилсаа холбоотой. Вьетнамай хоёр республикые ООН-ой гэшүүн болгохо тухай асуудал зүбшэгдэнэ.

Мүнөө амгалан сагай үедэ социализм байгуулха үргэн зам вьетнам арадай үмэнэ нээгдэнхэй. Солдат ябаһан арад зохёон байгуулхы хүсэн түгэс арад болоо.

А. МИНЕЕВ.
ТАСС-ай корр.

Ханой.

Ханойн хореографическа училищи — Демократическа Вьетнамай соёл культурын талаар һуралсалай гол зурганнуудай нэгэн. Тэрэ байгуулагдаһаар 15 жэл болоо. Училищи дүүргэгшэд Хойто ба Урда Вьетнамай хатарай ансамбльнуудта ажаллана. Дайнай жэлнүүдэй турша соо училищи хүдөө нютаг руу нүүлгэгдээд, тэндэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлжэ байгаа.

Ханойн училищиин багшанар бултадаа шахуу Советскэ Союзда һуража гараһан мэргэжэлтэд.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: училищиин һурагшад.

ТАСС-ай фотохронико.

АЖАЛШАДАЙ бэшэгүүдһээ

МУУГААР ХАНГАНА

Түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө Түнхэнэй аймагай Саянай совхозой Охор-Шэбэрэй отделениин хүдэлмэришэд бүхы хүсэ, шадалаа зорюулжа байнад. Энэ жэл отделенидэмнай таряа, ногооной гараса ехэ һайн.

Мүнөө нииитын малда тэжээл бэлэдхэлгын, тарияа хураалгын хүдэлмэри урагшатай һайнаар ябажа байна.

Гэбэшье Жэмһэгэй совхозрабкоопой хүтэлбэрилэгшэд манай отделениин хүдэлмэрилэгшэдые муугаар хангаа. Тосхоной магазинда ороходо хүндэ хэрэгтэй эдеэ хоол байдаггүй, түсэбөө ехэнхидээ архяар лэ дүүргэнэ. Ядахадаа овощ, хартаабха, унда харяаха зүйлнүүдые асарнагүй.

«Магазиндаа хүндэ хэрэгтэй эдеэ, хоол юундэ асарнагүйбта» гэжэ наймаалагшадһаа асуухада:

— Охор-Шэбэртэ мяха, овощ, унда харяаха зүйлнүүдые, тэрэ тоодо аршааншье бү абаашагты гэһэн захиралта дарганарнай үгөө юм, — гэжэ харюусадаг.

Тиимэһээ бидэнэр нютагайнгаа худалдаа наймаанай хүтэлбэрилэгшэдтэ гомдолтойбди. Аймагай Соведэй болон Жэмһэгэймнай сомсоведэй гүйсэдкомууд манай Охор-Шэбэрэй магазинай байдалда анхаралаа табиха бэзэ гэжэ найданабди.

Бэшэгтэ гар табигшадай тоодо нүхэр Ошорова, Отбоев, Молохоев, Сыренов болон бусад пайщигууд ороно.

СОЦИАЛИС оронуудаар

ВОССТАНИИН ОЙ

ПРАГА. Фашизмда эсэргүүгээр чехословак арадай хэһэн сүлөөрэлгын [illegible] түүхэдэ элитэ [illegible] хэрэг болоһон. Словакиин национальна восстаниин 31 жэлэй ойе социалис Чехословаки тэмдэглэжэ байна.

[illegible] энэндэ зорюулагдаһан [illegible] суглаан Прагада үнгэргэгдэжэ, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн ЧССР-эй Федеральна суглаанай түрүүлэгшэ А. Индра тэрээн [illegible] үгэ хэлэбэ.

Словакиин восстани интернациональна шэнжэтэй байгаа гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Совет Арми эдэнэртэ шиидхэхы туһаламжа үзүүлһэн байгаа.

Советскэ Союзтай харилсаа холбоогоо, хани барисаагаа бэхижүүлхые хүсэһэн [illegible] коммунис партиин политикын үнэн зүб байһые дайнай дараахи гушан жэлэй дүй [illegible] баталаа гээд оратор [illegible] хүлбэ.

Словакиин национальна восстаниин түб — Банска-Бистрица хотодо эдэ үдэрнүүдтэ һайндэр боложо байна. Восстаниин ба партизанай байлдаануудай ветерануд залуушуултай уулзана. [illegible], социалис Чехословакиин түлөө байлдаануудта баатарай үхэлөөр унаһан хүнүүдэй дурасхаалые ажалшан арад ёһолон хүндэлнэ.

ШЭНЭ АВТОМАТ СТАНОГУУД

ПРАГА. Нюдэнэй шэл [illegible]хэ шэнэ автомат станогууд Чехословакиин «Диоптра» предприятида туршалга [illegible]ба. Тэдэниие хэрэглэлгэ ажалай бүтээсые 80—100 процентээр дээшэлүүлхэ. [illegible] автомадаар шэл 30 [illegible]нда соо мүлигдэнэ гэхэ [illegible] али энэнь урдынхиһаа [illegible] дахин түргэн юм.

Чехословакиин «Диоптра», [illegible]гариин «Оптикоэлектрон» предприятинуудай хамтын [illegible]долгоор бүтээгдэн гарһаһан энэ түхеэрэлгэ 1976—1980 онуудта, удаахи түсэбтэ табан жэлдэ үйлэдбэрилэгдэжэ эхилхэ.

ИСКУССТВЫН ҺАЙНДЭР

БУДАПЕШТ. Искусствын [illegible]шалта фестиваль Венгриин урда хубида оршодог [illegible] урда сагай Сегедэ хотодо боложо дүүрэбэ. Оронойн элдэб нютагуудһаа, хилын саанаһаа ерэһэн хэдэн [illegible] айлшад тэрээндэ хабаадалсаа. Хотын концертын болон театрай сценэнүүд дээрэ хүхюун наада зугаа дэлгэрээ, музей болон выставкын залнууд айлшадаа хани [illegible]нуунаар угтан абаа.

Венгриин арадай искусствада гэһэн гол темэтэйгээр фестиваль үнгэргэгдэһэн байна. Арадай хатарай мэдээжэ ансамбльнууд, хүгжэмтэ коллективүүд. Мүн хилын саанаһаа ерэһэн айлшад концертнүүдые харуулаа.

«КОНЧИТЫН» АЖАЛШАДАЙ АМЖАЛТАНУУД

ГАВАНА. Эдеэ хоолой промышленностиин элдэб предприятинууд жэл бүри [illegible]ор ашаглалгада үгтэдэг [illegible]лоо.

Пинар-дель-Рио провинциин[illegible]дахи «Кончита» фабрика [illegible]бари соогоо түрүү гэжэ [illegible]огдодог юм.

(ТАСС).

БАГШАНАРАЙ АВГУСТЫН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

АЖАЛАЙ ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ ШУХАЛА

ХЭЖЭНГЭ. (**Телефоноор абтаба**). Манай аймагай 300 гаран багшанар соёлой байшан соо бағтажа ядатараа сугларжа, заншалта хуралдаагаа уржадар эхилбэ. «Залуушуулай бүгэдэ нииитын һуралсалда оролгые түгэсхэхэ үедэ һуралсал болон хүмүүжүүлгын шанарые һайжаруулха талаар һургуулиин багшанарай коллективүүдэй зорилго» (элидхэлшэ Ц. Цыренжапов), «Үзэл сурталай, политическэ хүмүүжүүлгэдэ, һурагшадай нииитын эдэбхиие хүгжөөлгэдэ һургуулиин пионерэй болон комсомолой эмхинүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай» (элидхэлшэ — ВЛКСМ-эй райкомой 1-дэхи секретарь Ц. Оборов) гэһэн элидхэлнүүд шагнагдаа.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ багшанар, партийна болон совет хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадажа, хүн бүхэн һонирхолтой һанамжа хэлээ.

Үсэгэлдэр багшанар предметнэ секцинүүдээр таража, дүршэлөө андалдаа юм. Бүхы дээрээ арбан найман секци хүдэлбэ.

Манай Хэжэнгын аймагтахи һургуулинууд юрэнхы дээрээ типовой байшангуудтай болонхой юм. Үнгэрэгшэ нажартаа бага зэргэ заһабари хэгдээд лэ, шэрдэгдээд, будагдаад, яла-сала болонхой, хэшээлнүүдые хэхээр бэлэн байна гээшэ.

Дунда һургуулинуудта кабинетнэ гуримаар хэшээл хэгдэдэг болоһоор үнинэй. Х. Н. Намсараевай нэрэмжэтэ Хэжэнгын дунда һургуули (директорынь — Д. Г. Баяртуев) кабинедүүдээ түхеэрһээрээ республикын түрүү һургуулинуудһаа дутуугүй. Илангаяа техническэ хэрэгсэлээр элбэг.

Манай аймагай һургуулинуудта үйлэдбэриин һуралсалда горитой анхарал хандуулагдана. Тэрэ хүдэлмэри зунай амаралтыншье үедэ таһалдуулагдаагүй гэхэдэ болохо. Юуб гэхэдэ, олон һургуули үйлэдбэриин бригада эмхидхэжэ, нииитэдэ туһатай нилээд ехэ юумэ хээ. Жэшээнь, Дунда-Худанай дунда һургуулиин үйлэдбэриин бригада гуша гаран хүнһөө бүридөөд, бүхэли зундаа ажаллаа. Бригадые математикын багша Ж. Д. Батомункуев толгойлоо юм.

Худанай совхоз һурагшадай үүсхэлые дэмжэжэ, 30 гектар тарилгын, 200 гектар сабшалангай газар даалгаһан байна. Гушан га газартаа үхибүүд куузику таряа. Ургасань угаа һайн. Сабшалан дээрээ ехэ хүдэлмэри хэжэ, мянгаад центнер убһэ хуряагаа юм аабза.

Гадна Чисаанада һургуули хоорондын үйлэдбэриин һуралсалай комбинат баригдаа. Директорынь — В. Е. Михайлов. Мүнөө үедэ юрэнхы түхеэрэлгэнь хэгдэжэ байна. Жэшээнь, һурагшадай трактор жолоодожо һурахын тула тусхай трактородром түхеэрэгдээ. Бүхы түхеэрэлгээ бэелүүлхэ хэрэгтэнь Чисаанын совхоз нилээд ехэ туһаламжа үзүүлнэ гээшэ.

Һургуули хоорондын тус комбинадта Үлзытын, Михайловкын дунда һургуулинуудай һурагшад үйлэдбэриин һуралсалай хэшээл гаража, механизаторай мэргэжэл шудалха аргатай болобо.

Тиихэдэ Хэжэнгэ дээрэ һургуули хоорондын аймагай комбинат баригдажа байна. КПСС-эй райком, аймгүйсэдком, ВЛКСМ-эй райком энэ хэрэгтэ тон ехэ анхарал хандуулна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВ,
ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша.

ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ РАДИО — ХИЛЫН СААНАҺАА

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ?

Экономическа харилсаа холбоон тухай, нэгэ нэгэндээ эд бараа худалдаха байһан тухай СССР-эй ба Венгриин хоорондохи хэлсээнүүдтэ гар табигдаһанһаа хойшо 30 жэлэй ойе Венгриин хэблэл үргэнөөр тэмдэглэжэ байна. Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ Венгриин Арадай Республикын экономико һэргээлгэдэ эдэ хэлсээнүүд шухала удха шанартай байгаа. Илангаяа һүүлэй арбан жэлэй турша соо аха дүү социалис хоёр ороной хоорондын али алиндань ашатай туһатай худалдаа наймаан хурдан түргөөр хүгжэжэ байна гэжэ газетэнүүд тэмдэглэнэ. 1966 ондо СССР-эй ба ВНР-эй хоорондохи худалдаа наймаанай хэмжээн 1 миллиард түхэригэй байһан һаа, харин энэ жэлдэ 2,5 миллиард түхэригтэ хүрэхэ юм.

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын жэлэй программын үндэһөөр байгша оной октябрь һарада Берлиндэ үнгэргэгдэхээ байһан эхэнэрнүүдэй бүхэдэлхэйн конгресстэ үргэн бэлэдхэлэй хэгдэжэ байһан тухай «Нойес Дойчланд» газетэ хөөрэнэ. 117 орон, мүн уласхоорондын ба нютаг нютагуудай 73 эмхи конгресстэ хабаадаха хараа бодолтой байна гээд газетэнүүд мэдээсэнэ.

Вьетнам арадай ехэ һайндэрэй — ДРВ-гэй байгуулагдаһаар 30 жэлэй ойн урда тээхэнэ үйлэдбэриин коллективүүдэй туйлаһан асари ехэ амжалтанууд тухай олон тоото материалнуудые Вьетнамай Демократическа республикын хэблэл толилно. Тодорхойлон хэлэхэдэ, промышленна 33 ехэ барилгын дүүргэгдэжэ байһан тухай газетэнүүд мэдээсэнэ.

КНР-тэхи дотоодын политическэ байдалда зорюулагдаһан статьяе Польшын «Жиче Варшавы» газетэ толилбо. Ханчжоуда һаяхан болоһон буһалгаа хүдэлөөнүүд тухай мэдээсэхэдээ, Хитадай бусад хото городуудта, провинцинуудта буһалгаанууд болоһон байна гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. Ажалшадые материальна талаарнь урмашуулгые усадхаха гэһэн Пекинэй хүтэлбэрилэгшэдэй бэелүүлдэг политикые ороной ажалшан арад эрид буруушаажа байна. Үргэн ниитэ ажалшадай аша туһые хашажа, тэндэһээ гараһан мүнгэ зөөриие шовинис ба балмад дээрэлхы гадаадын политикаяа бэелүүлхэдээ, маоистнууд хэрэглэхые оролдоно. Теэд иимэ хараа шэглэлынь Хитадай Арадай Республикын үргэн ниитэ ажалшадай зүгһөө улам үргэнөөр буруушаагдажа байна гээд «Жиче Варшавы» газетэ тэмдэглэнэ.

Португалидахи байдал гадаадын хэблэлэй гол темэнь байһан зандаа. Португалиин демокрадуудтай Франциин ажалшадай һанал нэгэтэй байһан тухай «Юманите» газетэ мэдээсэнэ.

Зимбабвиин арад зоной национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе нэгэдүүлдэг Африкын национальна Соведэй (АНС) делегацитай хөөрэлдөөнүүдые Замбиин — Родезиин хилэ дээрэ үнгэргэлгые Родезиин расис «правительствын» таһалдалда оруулһан тухайнь газетэнүүд бэшэнэ.

(ТАСС).

ЖЕНЕВЭ

Зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряалгын комитедтэ

ТАСС

Байгаалида нүлөөлхэ хэрэгсэлнүүдые сэрэгэй гү, али ямаршье дайсан харша зорилгоор хэрэглэлгые хорихо тухай Советскэ Союзай ба США-гай августын 21-дэ табиһан конвенциин проектые зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряалгын комитет зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Делегацинуудай толгойлогшонор августын 26-най заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, проектын удха шанарые үндэрөөр сэгнэһэн байна.

Польшын түлөөлэгшэ Е. Визнер үгэ хэлэхэдээ, конвенциин проект комитедэй ажал ябуулгада шухала ушар болоно гээд тэмдэглээ.

Зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан проект энэ асуудалаар уласхоорондын хэлсээнэй эсэсэй текстые зүбшэн хэлсэжэ, зохёон абаха һайн үндэһэ һуури табина гээд Болгариин түлөөлэгшэ Б. Гринберг хэлэбэ.

Италиин делегациин толгойлогшо Н. Бернардо үгэ хэлэхэдээ, комитедэй хараалгада табигдаһан конвенциин проектые һайшааһан байна.

ЛИССАБОН

НЭГЭДЭЛЭЙ ЖАГСААЛ

ТАСС

Шэнэ түхэлэй фашис хархис этэгээдүүдэй хорото муухай ябуулгануудта эсэргүүсэлтын тэмсэлдэ ороной бүхы демокрадуудые, антифашистнуудые, патриодуудые нэгэдүүлгын уряа доро зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй 100 мянган хүнһөө бүридэһэн хамтын жагсаал Португалиин ниислэл хотодо болобо.

Интерсиндикал гэдэг профсоюзуудай федерацяар, мүн бусад олон эмхинүүдээр дэмжэгдэһэн зүүнэй үзэлтэй найман партиин Саг зуурын секретарнадай уряада фабрика, заводуудай хүдэлмэришэд, докернууд, түмэр замшад, интеллигенциин түлөөлэгшэд үргэнөөр харюусаһан байна.

«Ниитэ нэгэн арадай фронтын түлөө!», «Фашизм бутаран һалаха!», «ЦРУ-гай агентнүүд Португалиһаа арилан тонилог лэ!», «Арадай ба Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хүдэлөөнэй хоорондохи холбоое бэхижүүлхэ!», «Португалиин революцида уласхоорондын һаналаа нэгэдэлгэ мандаха болтогой!» гэһэн плакадуудые, лозунгнуудые бариһан жагсаалшад митингын үнгэргэгдэһэн Президентын ордон тээшэ ошобо.

Президент Кошта Гомеш, премьер-министр Васку Гонсалвиш, ажалай министр Кошта Мартинш гэгшэд жагсаалда хабаадагшадые амаршалан, үгэ хэлээ.

ТОКИО

Бангладештэхи байдал

ТАСС

Абтаһан мэдээсэлнүүдэй ёһоор, Бангладештэхи урбалтаһаа хойшо 12 үдэрэй үнгэрөөшье һаань, орон доторхи политическэ байдал орёо байһаар. Граждан правительствын бүридүүлэгдээшье һаань, сэрэгэй бүлэг засаг барижа байна. Эдэнэр захиргаанай бүхы ябуулгануудые хинана. Сэрэгэй шэнэ начальнигуудай, тэрэ тоодо Обороныын министерствын штабай начальник генерал-майор Кхалилур Рахманай намтарнуудые Даккын газетэнүүд түрүүшынгээ хуудаһануудта толилно.

Ниислэл хотодо комендантска час болюулагдажа, транспорт, магазинууд, эмхи зургаанууд хүдэлнэ. Гэбэшье гол үйлсэнүүдтэ танкнууд табигданхай байһаар. Телеграфай, телефоной байшангууд сэрэгшэдээр эзэмдэгдэнхэй. Телеграфай байшан руу ороһон хүн бүхэниие нэгжэнэ. Гадаадын журналистнуудай Даккаһаа хэһэн мэдээсэл бүхэниие хинан шалгана.

Политическэ хэдэ хэдэн ажал ябуулагшадай хуби заяан мүнөө болотор эли бэшэ байһаар. БАКСАЛ гэдэг нииитэ нэгэн партиин ЦК-гай гүйсэдхэхэ комитедэй секретарь А. Раззак эдэнэй дунда бии.

КУВЕЙТ

ПАРЛАМЕНТ ТАРААГДАА

ТАСС

Бахрейн гэдэг гүрэнэй толгойлогшо шейх Иса Бен Сальман Аль-Халифа ороной Национальна суглаае (парламент) августын 26-да тараагаа.

Демократическа эрхэ сүлөө бэелүүлхэ тухай асуудалаар гүйсэдхэхэ ба хуули гаргадаг засагаархидай хоорондо хёмороо зүришэлдөөнэй гараһантай дашарамдуулан, премьер-министр Халифа Бен Сальман Аль-Халифа парламентые тарааха тухай дурадхал оруулһан юм.

Ороной түүхэдэхи түрүүшын Национальна суглаан 1973 оной декабриин 7-до дүрбэн жэлэй болзортойгоор һунгагдаа һэн. 44 депутат тэрэнэй бүридэлдэ ороһон байгаа.

Һүүлэй ушарнуудһаа уламжалан, орон дотор тохёолдоһон байдалые зүбшэн хэлсэһэн Халифа Бен Сальман толгойлогшотой шэнэ правительствын түрүүшын заседани Бахрейнэй ниислэл Манамада болобо.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- Баатар сэрэгшэд тухай.
- Архиин арбан гурбан жолоо.
- *Арадай аман зохёолhоо.*

ХЭНШЬЕ, ЮУНШЬЕ МАРТАГДААГҮЙ

ЭСЭГЫН ДҮРБЭН ХҮБҮҮД...

1941 оной — могой жэлэй июль һарын нэгэ үдэр мүнөөшье һанаандам элихэн байдаг. Наратай сэлмэг үдэр бэлэй. Үбһэ хуряалгын хүдэлмэри түлэг дундаа байба. Бидэнэр — арбаад наһанай хүбүүд Сэхир голдо шунгажа байгаабди. Эгээл тэрэ үедэ эмээл моридые унаһан 20—30 наһанай гушаад хүн тосхоной нэгэ захада гаража ерэбэ. Тэдэнэй хойноһоо нютагай үндэр наһатай үбгэд, хүгшэд, эхэнэрнүүд яаралтайхан гэшхэлэлдэнэ. Шунгажа байһан бидэнэршье тиишэ гүйлдэшэбэбди. Юунэйшье болохоёо байһаниие бидэнэр ойлгоогүйбди. Зариманай найр наадан болохонь гэлсэнэ.

Морёор ерэгшэдэй нэгэниинь хажуу тээшээ гараад, иигэжэ хэлэбэ:

— Фашис Германи түрэл орондомнай добтолон ороо. Советскэ Союзай хүн зон Эхэ ороноо хамгаалхаар бэеэ зэһээд, сэрэгэй албанда мордожо байна. Бидэнэр мүнөө баһал мордохомнай. Таанар — нютагтаа үлэһэн аха нүхэднай, манай ханинар, үхибүүд амгалан тайбан ажаһуугаарайт, ажалаа һайса урагшань дабшуулаарайт.

Тиигээд бултадаа моридтоо мордожо, харгын тооһо бурьюулан табилуулшоо бэлэй. Хүгшэдэй нюдэдһөө нёлбоһоншье гараа. Үгэ хэлэһэн нүхэрнай колхозой түрүүлэгшээр хүдэлжэ байһан Гомбожаб Бальжанович Доржиев һэн. Иигэжэ 1941 оной июлиин сэлмэг нэгэ үдэр түрэл нютагайм түрүүшын бүлэг хүбүүд түрэл һайхан Эхэ ороноо фашизмын һабарһаа абархаяа мордоһон юм. Тэрэ үдэр минии һанаа сэдьхэлһээ хэзээдэшье гарахагүй даа.

Утаата, Дабаата нютагуудһаа (мүнөө Далахайн совхоз) Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хоёр зууһаа үлүүтэй хүн хабаадалсажа, эрэлхэг зоригтойгоор тэмсээ. Тэдэнэй хахадһаа олониинь дайнда баатарай үхэлөөр унаһан байгаа. Баатар хүбүүдэйнгээ дурасхаалые мүнхэлжэ, Утаата нютагта хүшөөгэй бодхоогдоһоор арбаад жэл үнгэршэбэ.

Үнгэрэгшэ хабар нютагаа ошоод ябахадаа, тэрэ хүшөөгэй хажууда ошоо һэм. Тэндэ буряад сэрэгшын дүрэ, Илалтын орден бии. 100 гаран хүнэй нэрэ алтаар бэшэгдэнхэй.

Аюшеев Д-Н.
Аюшеев С-Ж.
Аюшеев Б-Н.
Аюшеев Р-Д. — гээд тэдэ нэрэнүүдэй эхиндэ уншанабди.

Эсэгын дүрбэн хүбүүд... Нютаг нугадаа мэдээжэ Аюша дарханай хүбүүд Даша-Нима, Санжай-Жаб, Бальжан-Нима, Ринчин-Дондог Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ баатарлигаар тэмсэһэн намтартай. Гурбаниинь дайнай һүүлээр түрэл нютагаа бусаагүй. Бальжан-Нима Аюшеев 1942 ондо хүндөөр шархатажа, нютагаа ерээд, уданшьегүй наһа бараһан юм.

Эсэгын дүрбэн хүбүүд... Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, тэдэнэр Улаан Армиин зэргэдэ уялгата албаяа дүүргэжэ байгаа. Тиигээд фронт мордоо. Дүрбэн хүбүүдэй дүү Ринчин-Дондогой эжыдээ эльгээһэн гурбан бэшэг тэдэнэй эгэшэ Долгоржаб Бадмаева мүнөө нарин нягтаар хадагалжа ябадаг.

«Хүндэтэ эжы, эгэшэ, дүүнэр, амар мэндэ! Бэе һайн ябагдажа байна. Хатуу шанга тулалдаан болоно. Булюу хүсэтэй дайсадай урдаһаа частьмнай добтолоод, гэдэргээ сухариха баатай болоо. Дайсанаа дараад, нютагаа бусахабди, хүлеэгээрэйт. Баяртай».

Гурбан бэшэгэй нэгэн соо тиигэжэ бэшэгдэнхэй. Тэрэнь 1944 оной июниин 24-дэ бэшэгдэһэн бэшэг. Тэрэл июнь һараһаа хойшо Ринчин-Дондогһоо бэшэг ерээгүй...

Эсэгын дүрбэн хүбүүд... Түрэл һайхан Эхэ оронойнгоо хүгжэн һалбархын түлөө, залуу үетэнэй гэгээн гэрэлтэ ерээдүйн түлөө тэдэнэр ами наһаяа гамнангүй, фашис булимтарагшадтай баатарлигаар тэмсээ. Тэдэнэй түрэл нютагаа бусажа ерээгүйшье һаань, арюун һайхан хэрэгыень эгэшэ дүүнэрынь, тэдэнэйнь үхибүүд үргэлжэлүүлнэ. Тиигэхэ зуураа фронтдо унаһан аханарайнгаа хэһэн хэрэг үргэлжэлүүлнэ.

Тэдэнэй эгэшэ Долгоржаб Бадмаева бүхы наһаараа түрэл совхозойнгоо мал ажалда хүдэлһэн юм. Үндэр наһатай боложо, амаралтада гараад, мүнөө ашанараа үргэжэ байна.

Тэдэнэй дүүнэр Хандажаб, Ринчин, Цыремжит гэгшэд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хатуу шанга жэлнүүдтэ колхозой ажалда хүдэлжэ эхилһэн намтартай. Тэрэл үеһөө эхилээд, гуша гаран жэлэй хугасаада мал ажалда хүдэлжэ ябана. Ажалайнь үрэ дүнгүүдшье баясамаар һайн. Мал ажалда олон жэлэй туршада оролдосотой һайнаар хүдэлжэ, үйлэдбэриин эрхим дүнгүүдые туйлаһанайнгаа түлөө Цыремжит Бадмаева гүрэн түрын ехэ хайрада — Ажалай Улаан Тугай ордендо хүртэнхэй.

Эсэгын дүрбэн хүбүүд... Тэдэнэй аба Аюша нютаг нугадаа мэдээжэ дархан байһан юм гээд түрүүн хэлэгдээ һэн. Ганса нютагтаашье бэшэ, Буряад орон дотороо дайнай урда үедэ тэрэ мэдээжэ дархан байгаа. Мүнгэ, алтаар уран бүтээл хэдэг Аюша дархан олоной дунда суутай һэн даа. Буряадай литература ба искусствын нэгэдэхи декадада бэлдэлгын үедэ Улаан-Үдэдэ уригдажа, элдэб гоёолтонуудые эрхим шанартайгаар бүтээдэг байгаа.

Аюшатанай одхон хүбүүн Ширап абыгаа зүргөөр ябажа, түмэршэ дархан болонхой. Хорёод жэл соо мал ажалда хүдэлөөд, мүнөө совхоздоо дархална. Морииной таха гү, али суурга, бусад :кэжэ хэрэгсэлнүүдые ябуул хоорондоо хэжэрхидэг. Трактор, машина, бусад техникэ заһабарилхадаашье шадабаритай, дүршэлтэй болонхой.

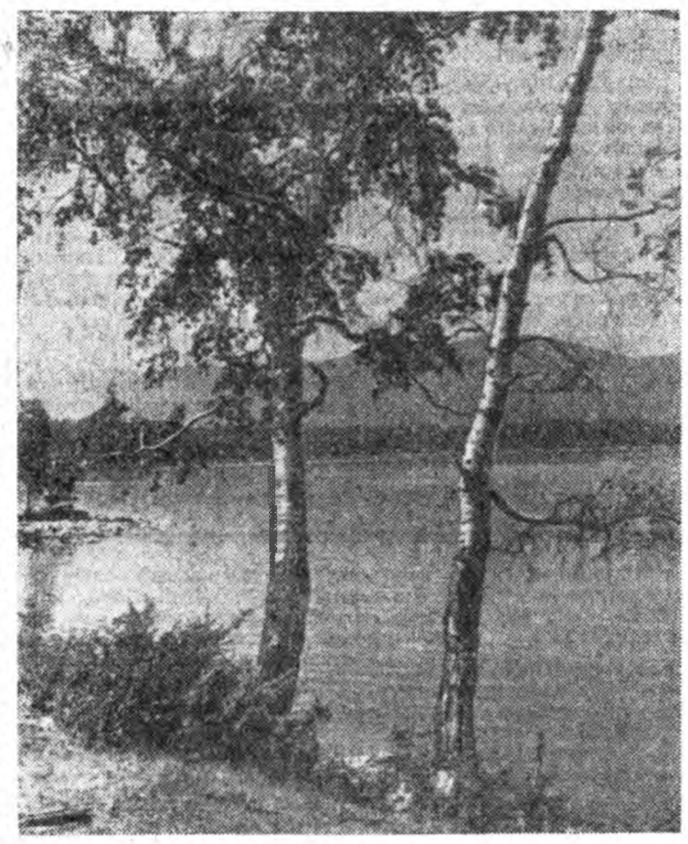
Эсэгын дүрбэн хүбүүд... Тэрэнэй эгэшэ, дүүнэрэй үхибүүдэй олонхинь томонууд боложо, өөһэдын бүлэтэй болонхой. Эгэшэ Долгоржаб Бадмаева тухайнь урид хэлэгдээ һэн. Тэрэнэй ехэ хүбүүн Владимир Дабаевич мүнөө түрэл совхозойнгоо мал ажалда хүдэлнэ. Тиигэхэ зуураа эрхим һайн үрэ дүнгүүдые туйладаг байна. Тиигэжэ Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан байха юм.

Владимирай дүү Бато Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргээд, түрэл совхозойнгоо главна ветеринарна врачаар хүдэлнэ. Дүү басаганиинь Ивалгын гидромелиоративна техникум дүүргээд, Красноярска хизаарай нэгэ ажахыда ажаллана.

Эсэгын дүрбэн хүбүүд... Тэдэнэй дүү Ринчин Тубановагай ехэ хүбүүн Борис Москва хотын архитектурно-барилгын институт дүүргэнхэй. Мүнөө Улаан-Үдэдэ архитекторээр хүдэлжэ байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнһаа эсэгын дүрбэн хүбүүдэй бусаагүйшье һаа, тэдэнэй дурасхаал хэтын хэтэдэ мүнхэ. Тэдэнэй арюун һайхан хэрэгые нютагтаа үлэһэн эгэшэ, дүүнэрынь, тэдэнэйнь үхибүүд мүнөө нэрэтэй солотойгоор үргэлжэлүүлнэ.

Б. ВАНЧИКОВ,
журналист.
Захаамина аймаг.

„БУРЯАД ОРОН-75“
ФОТОКОНКУРС

Аажам Буряадайм
байгаали
Аргагүй һайхан даа.
Улатай, талатай орондом
Уһа голынь элбэг даа.
Байгал далайн эрьеэдэ
Баһаш үзэсхэлэн гоё.
Дун сагаан хуһад
Дуугаа татан һууна.

П. ЯХНОВЕЦКИЙН фото.

Гунга ЧИМИТОВ

ЗАХЯА

Зүрхэ сэдьхэлэйм гэнтэдэ
Зүршэжэ, сүхэрэн
һажалаа һаань,
Һэргээхэ, үргэхэ гэхэдэ,
Һэнгэргүйгөөр аашалаа
һаань,
Урма зориг бадаруулха
Уран нэгэ арга бии:
Аргынь олоод заларуулха
Абым шанга захяа бии.

Алаг зүрхэнэйм гэнтэдэ
Амаргүйгөөр сохилоо
һаань,
Аалидуулха гэхэдэ,
Аргагүйшэг болоо һаань,
Тэршээ хабынь
номгоруулха
Тиимэ нэгэ арга бии:
Эбынь олоод таарууулха
Эжым сэсэн захяа бии.

УРДАНАЙ ҮРЕЭЛ ДУУН

Адуу малаа үдхэжэ,
Аршам зузаан шэбхэтэй байгты,
Аша гушануудаа үргэжэ,
Алад саана суутай байгты!
Эбэртэ малаа үдхэжэ,
Үдхэн наг шэбхэтэй байгты!
Үхибүүдээ үргэжэ,
Эндэ тэндэ суутай байгты!

Нутынтнай ногоотойдо
Нюргата малтнай үдэжэ байг,
Нютагаймнай золтойдо
Нарай хүүгэдтнай үдэжэ байг!
Буусынтнай ногоотойдо
Үхэр малтнай үдэжэ байг.
Буурал эсэгынтнай золтойдо
Үхибүүдтнай үдэжэ байг!

С. СОКОЛЬЖИКОВОЙ
суглуулбариһаа.

ШОГ

ЛУУ

Урда Түгнын тала унаартан зэрэлгээтэнэ. Аяма халуун, огторгойдо наран гам хайрагүй шарана. Хаа-яахан хадахан тээһээ һэрюухэн һэбшээн һэб-һаб үлеэнэ.

Мухар һүзэгтэй Молхо дархан Дагба хоёр гандаһан тала, байгаали тухай хөөрэлдэнэд.

— Дасанһаа Дампил ламые залажа, Үлзытэ үндэрэй обоо тахюулһаниинь туһашье болоогүй даа. Энэ жэл далайһаа үсөөн луу дэгдээ гэлсэнэ, — гэбэ ха мухар һүзэгтэй Молхо. — Тэрэнһээ боложо ган гасуур болобо ха юм.

— Луу гээшэш юун гээшэб? Тэрэнэй үсөөнөөр дэгдэхэдэ, юундэ хура бороо орохоёо болёо юм? — гэбэ ха дархан Дагба.

Молхо өөрөө луу гээшые хараһан, үзэһэн мэтэ өөдэрхэбэ.

— Эх, ши мүнөө хүрэтэрөө луу гээшые мэдээгүй хүн ябаа юм гүш? Луу гээшэш километр утатай, могой бэетэй, гүрбэл мэтэ хүлтэй амитан. Бэень загаһан шэнги хашарһатай. Далайһаа дээшээ дэгдэжэ, үүлэн соо байрладаг. Үбэл болоходонь һөөргөө далай руугаа ородог. Үүлэн соо байрлаха үедөө хашарһан соогоо далайһаа абажа гараһан уһаяа адхадаг. Тэрэнь бороо боложо ородог. Һүүлээрээ шарбахадань, сахилгаан сахилдаг, дуу гарахадань аянга нэрьедэг.

— Ши өөрөө хоёр нюдөөрөө луу хараа һэн гүш?

— Үгы, зураг дээрэ хараа һэм, — гэбэ мухар һүзэгтэ.

— Хашарһанһаа уһа адхажа байхыень хараа бэшэ аад, юугээ һанаанһаа хэлэнэш, — гэжэ һөөргэдэбэ ха дархан Дагба.

Иигэжэ тэрэ хоёрой түлэг хөөрэлдэжэ байтар зүүн үндэрэй оройдо хөөбэр сагаахан багахан үүлэн бии болобо ха.

—Тэрэ үүлэ харана гүш? Досоонь луу байна ха гү? — гэжэ дархан Дагба ёгтолон һагад Молхоһоо һураба.

— Үгы ааб даа, луу гээшэш томо амитан ха юм. Энэ бага үүлэн соош баггахашьегүй, — гэжэ мухар һүзэгтэ Молхо ехэл мэдэмгэйгээр лэбэ.

Эдэ хоёрой энэ рэ тухай хөөрэлдэжэ байтар, мүнөөхи ба[illegible] үүлэн арьялан, бурьяжа улам ехэ болон харлажа Уданшьегүй тэрэ үүлэн гэриин хахадые бүр[illegible] доошоо һуунагтан, [illegible] адхаршаба. Айхабтар [illegible] уһатай аадар бууяжа, бороо шэгэ татаһан мэтэ холо рагдахаяашье болишоба. [illegible] хилгаан зурас гэн, үндэр оройе харбана. Тэнгэри дуун шэхэ дүлиирмөөр жаганана. Боори жал[illegible] аадарай уһан хүүен хааяа дана.

Сарай соо байһан мухар һүзэгтэ Молхо дархан Дагба хоёр ехэл баяртайнууд, [illegible] орожо, ган тайлагдаба [illegible] хүхилдэнэд.

Гэнтэ дархан Дагба Мо[illegible] тээшээ хаража:

— Бага үүлэндэ баггах[illegible] гүй луушни алим бэ? [illegible] наһаа гэнтэ гараад, энэ [illegible] уһа адхаба гээшэб? Ши [illegible] жэ элдэб эсээр худалаар [illegible] лэжэ ябахаяа боли, — [illegible]

Юушье хэлэхэеэ ойлго[illegible] ядаһан мухар һүзэгтэ Мо[illegible] миил иишэ тиишээ харан [illegible] гаа һэн.

Д-Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.

Футбол

ДҮРБЭДЭХЕЭ ШҮҮГДЭБЭ

«А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг футболистнуудай дунда ээлжээтэ уулзалганууд августын 27-ной үдэр үнгэргэгдэһэн байна. Эдэ нааданууд Алас-Дурна зүгэй, Сибириин болон Казахстанай хото городуудай стадионууд дээрэ үнгэргэгдэбэ.

Мүрысөөнэй таблицада хоёрдохи һуури эзэлээд ябаһан, хорин хоёрдохи наадаяа өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэһэн Владивостогой «Луч» командын футболистнууд Благовещенскын «Амур» командые 1:0 тоотойгоор шүүгээд табихадаа, мүрысөөнэй таблицадахи байдалаа һайжаруулба. Тиигэжэ «Амур» командын футболистнууд байгша оной наадануудта дүрбэдэхеэ шүүгдэбэ. Энэнь бусад командануудта орходоо үсөөнөөр шүүгдэһэн болоно. Энэ үдэр Хабаровскын футболистнууд наадабагүй. Тиигээшье һаа, тэрэл гурбадахи һууридаа үлэбэ ха юм.

Джамбулай «Химик» энэ үдэр өөрынгөө стадион дээрэ Усть-Каменогорскын «Восток» командатай наадахадаа, уулзалгаяа 1:1 тоотойгоор түгэсхэжэ, нэжээд очко өөһэд өөһэдтөө бэшүүлхэ болоо. Мүн өөрынгөө стадион дээрэ наадаһан Новосибирскын «Чкаловец» команда манай «Сэлэнгын» футболистнуудые 3:1 тоотойгоор шүүхэдээ, гурбан һуури урагшаа дабшаба гэхэ гү, али сохижо оруулһан бүмбэгын гөө тоогоор «Орбита», «Целинник» командануудай урдань гараба. Тиихэдээ «Орбита» Карагандагай «Шахтёр», «Целинник» Семипалатинскын «Спартак» командануд 0:0, 1:1 тоотойгоор уулзалгануудаа түгэсхэбэ.

Томскын «Торпедо»—Шэтын «Локомотив», Барнаулай «Динамо»—Эрхүүгэй «Авиатор» командануудые 2:0, 4:0 тоотойгоор булаад гарахадаа, мүрысөөнэй таблицада нэгэ нэгэ һуури урагшаа дабшаһан ба[illegible]

Хорин гурбадахи наа[illegible] гэртээ үнгэргэһэн Нико[illegible]скиин «Горняк» эдэнэртэ [illegible]шалһан Павлодарай «Тр[illegible]рые» 2:1 тоотойгоор шү[illegible]шье, тэрэл һууридаа [illegible]

Августын 31-нэй үдэр [illegible]най «Сэлэнгэ» коман[illegible] футболистнууд [illegible] уулзалгаяа Барнаулай [illegible]намо» командын ста[illegible] дээрэ үнгэргэхэнь.

Уншагшадай анхара[illegible] мүнөөдэрэй байдалаар [illegible]рысөөнэй таблица толи[illegible]

Командануд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	Бүмбэгэ
«Амур» (Благовещенск)	23	14	5	4	35-12
«Луч» (Владивосток)	22	13	3	6	26-16
СКА (Хабаровск)	21	12	2	7	30-17
«Химик» (Джамбул)	23	9	8	6	37-26
«Чкаловец» (Нов-ск)	22	10	5	7	29-23
«Орбита» (Кзыл-Орда)	22	9	7	6	29-18
«Целинник» (Цел-град)	23	9	7	7	30-27
«Сэлэнгэ» (Улаан-Үдэ)	24	10	4	10	25-23
«Торпедо» (Томск)	23	8	8	7	24-26
«Динамо» (Барнаул)	22	10	3	9	29-21
«Автомобилист» (Кр-ск)	22	9	4	9	26-27
«Горняк» (Никольский)	23	9	4	10	30-37
«Спартак» (Семипал-ск)	23	6	8	9	24-30
«Трактор» (Павлодар)	23	7	5	11	24-25
«Шахтер» (Караганда)	23	7	5	11	22-30
«Локомотив» (Шэтэ)	24	7	5	12	16-32
«Восток» (Усть-Кам-ск)	23	6	6	11	28-40
«Авиатор» (Эрхүү)	24	3	5	16	17-51

АЛЬГАН ТАРАГ

„ЭРЭЛХЭГ ЗОРИГОЙ“ ТУРШАЛГА

(Үнэн болоһон ушарһаа һабагшатай)

Нэгэтэ ажалайнгаа хэрэгээр милициин таһагта ороһомни, минии танил милиционер юрэ бусын удхатай нэгэ бэшэг намда харуулаа һэн. Теэд энээндэ ямар гайхал байхаб. «Хүхижэ ябаһаар» хүлөө алдаһан, үлүү гараад, булуу химэлһэн, сэхынь хэлэхэдэ, хуулиин ёһо хазагайруулһан, ниитын гурим эбдэһэн, хэтэрмэ аяг аашатай, элдэб абари зантай хүнүүд милициин таһагта ородог, түрмын үүдэ татадаг гээшэ ааб даа. Тиимэһээ бэшэгыень абахадаа, балай ехээр гайхабагүйб. Тиигэбэ ябашье энэ бэшэгэй удхатай уншагшадые танилсуулха гэжэ хүсэбэб. Ушарынь юуб гэхэдэ, бэшэгэй автортай адлирхуу «эрэлхэг зоригоо» туршахые һэдэгшэд, һүүлээрнь гэм зэм хэзгүйб, аян замда гарахадаа, туршаад үзөө һэм гэхэ мэтээр бэеэ сагааруулхые оролдогшод нютаг нугада хаа-яа дайралдадаг байна бшуу. Зай, иигээд бэшэгтээ танилсая:

«Аяа хайрата ахамни! Мүнөө Улаан-Үдын ОКС-до гагнууршанаар хүдэлнэб. Бишни нэгэ һайн шэнжэлгэ хээд туршааб. Ажалай талаар бэшэ даа. Арадай сэсэ мэргэн оньһон үгын гүн удхые шэнжэлээб, бодото дээрэнь туршаад үзөөб гэхэдэ, алдуу болохогүй байха. Темынгээ шэнжэлгые дүүргээшье һаам, һэшхэлыем химэлһэн бүлхи досоом үлэшоо. Газар дороһоо гараһан гай, үдэрэй тодхор мэтээр гэнтын тобшолол хэгдээ.

Тиимэшье байнгүй яахаб. Эксперимент гээшэмнай ямар нэгэн теоретическэ һанамжа дурадхалда үргэн үүдэ нээжэ үгэхын, бодото дээрэнь бэелүүлхын тулада хэһэн, эрэлхэг зориг гаргаха түрүүшын туршалга ха юм. Теоретическэ зарим тобшололые шалгаад үзэһэнэй хэрэггүйшье байдаг. Иимэ тобшололые аксиомо гэжэ нэрлэбэл, таарамжатай.

Тиигэбэшье би туршаха гэжэ һэдээб. Эртэ урда сагһаа хойшо олон түмэн хүнүүд энэ теоретическэ тобшололые шалгаад үзэһэн байгаа гээшэ бэзэ. Тиимэһээ олон шалгалтын үндэһөөр элинсэг хулинсагаймнай нэгэн теоретическэ иимэ тобшолол хэжэ, иигэжэ хэлэжэ болоо: «Архи арбан гурбан жолоотой, али нэгэниинь алдагдажа магад».

Энээхэн үгүүлэл, үнэндөө, аксиомо болонхой гээшэ.

Юрэдөө, аксиомо гэжэ хэн хэлээ юм? Би энээниие буруушаагаад туршаха гэжэ һэдээб. Ама халамгай, архиин халуунтайгаар мотоциклай «жолоо» бариад яһала ябаад үзөөб. Хамаагүй агша, мотоцикл бүри «ульгам» болоод, зохид байдаг. Амаа халамсааршни, бэе хүнгэн солбон, шумууһан габшагай болоодхидог. Би бэе дээрээ энээниие үзөөб. Үшөө зүрхэ ороодхихош...

Мүнөөдэр зуун грамм уугаад, мотоциклаар гүйлгэхэб, танай аксиомо тэнэг хүнэй һанаанһаа абажа хэлэһэн үгэнүүд гэжэ гэршэлэн баталхаб. «Архи ба коляскатай мотоцикл жолоодохо шухала асуудал» гэһэн темынгээ шэнжэлэлгые мүнөөдэр дүүргэхэб.

Ахай, бишни иигэжэ һанамсаараа, архиин халуунтай боложо ерээд лэ, мотоциклдаа һуубаб. Хүршымнай буурал толгойтой хүгшэн гэртэһээ гүйжэ гараад, «гашайдажа», номнол уншажа оробол даа: «Бууралһаа үгэ дуула, болоһонһоо ама хүрэ. Хүбүүн, Валентин, минии үгэ дуула: архи арбан гурбан жолоотой юм, али нэгыень алдажа болохош».

«Алинииеньшье алдахагүйб. Архиин жолоо мотоциклайнь жолоотой сугтань батаар бариад ябахада болохо гэжэ гэршэлэн харуулхаб, урданай юумэн ула болоо», — гээд хүгшэндэ харюусаһаар, мотоциклдаа һуужа, нюдэнэйнгөө хараһан тээшэ табилуулбаб.

Нэгэ аамагар һүлэр амитан урдаһаамни сэхэ табилуулжа ябаба гээшэл даа. Би зориг оронхой баатар шэнги ябааб. Гансал шумууһан габшагай байжа бираагүйб. Зүгөөр тэрэ аамагар һүлэр амитан тухай юун гэхэбши?..

«Хүжүүн боро баабгай, үгы, юрэдөө, хараһанаа һажааха һармагшан хаанаһаа дайралдабаш», — гэжэ тэрэниие аман соогоо харааагааб. Намайе эксперимент хэжэ байна гэжэ дуулаад, баһал намдал адли урдаһаамни гараһан байгаа бшуу. Дэлхэй дээрэ атаархаашад ямар олон байдаг гээшэб. Ай зайлуул! Иимэл атаархагшадай гэмээр ухаатай хүнүүд хосоржо һаладаг лэ даа! Энээн тухай уулзахадаа хөөрэлдүүжэмди. Мүнөө орхие!

«Һөөргөө буса!» — гэжэ тэрээндэ хашхарбаб. Һүлэр Яньков юу ойлгохоб! Урдаһаамни юушьеб хашхаржа оробо. Теэд урдаһаамни һалхин һүреэд юуншье гэһэниинь ойлгогдоогүй. Баһал тэрэ туршалга хэжэ ябаһан байгаа хаш.

Намайе һажааһандань хоромни бусалаад, хажуугаарнь гарахадаа, дайраад абааб. Имэшүүлые иигэжэл һургаха юм. Мэдэжэ байг! Туршалга хэхэ сагаа мэдэг! Мүнөөмнай хүнүүд ямар үнжэгэн болошоо юм. Яньковой мотоциклай коляска соо эхэнэр һуужа ябаа. Тэрэнэй зүүн хүл хоёр газараар хухаршаһан байба. Туршалгаяа дүүргэхыем һаалта хэбэш гэжэ һүлэр Яньковые зэмэлжэ оробоб. Жолоошоной үнэмшэлгэгүйгөөр мотоциклда һуужа болохогүй гэһэн баталамжые буруушааһан туршалга бишье хэжэ ябаа һэм гээд тэрэ урдаа оруулха юм бэшэ. Минии сухал хүрөөд, оро бодогүйгөөр харааагаад саашалбаб.

Тархимни дүйрөөд, унтаха, амарха дурамни хүрэшэбэ. Харгын хажуу тээ гаража, хүхэ ногоон дээгүүр хэбтэшэбэб. Элдэб бодол толгой соом хүлгэжэ эхилбэ. Шэнжэлэгшэдэй хуби заяан тухай бодоноб. Үнэхөөрөөшье, тэдэнэрэй хуби заяан хэсүү хүндэшэг байдаг даа...

ГАИ-гай дежурна хамаг һайхан бодолыем таһалдуулба. Хүниие хайрлаха сэдьхэлгүй хүн. Юун тэрээндэ уян налархай сэдьхэл байхаб. Шэнжэлэгшын бэлиггүй хүн ха юм. «Та, эрхэтэн, Бондаревич, харгыгаар ябаха дүрим хазагайруулаат». Эдэ үгэнүүдээрээ намайе ехэтэ гомдохообо. Зүрхыем «шархатуулһан» шэнги болоо һэн. Би ямар хазагайруулагша гээшэбиб? Архиин манан дэгдэжэ, хуушан гуримдаа ороо ха юмбиб.

Октябрьска райгүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай мүрдэгшэдэ ошожо, ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ намайе буруу гэмнээ гэжэ гомдол барибаб. Теэд тэрэмни ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэһөө үшөө доро хүн байшаба. Хайшан гээд? Юундэ? Хаана? Хэнтэй? Гэхэ мэтэ заха эхигүй асуудалнуудые дээрэ дээрэһээнь һуража оробо. Эдэ асуудалнуудаараа зүрхэнэйм «шархые» бүри «һэндээжэ», үшөө хүндүүлхэй болгожорхибо. Үшөө дээшэнь гомдол бариха юм байна гэжэ бодобоб.

Энэшье ушарта урагшагүйдэбэб. Удангүй мүрдэгшэ «түлөөһэгүй» хамтын байраар, эдеэ хоолоор намайе хангаба.

Нам шэнги эксперимент хэхэеэ бү һанаашалыт гэжэ хүнүүдтэ хэлэжэ, мүнөө һанаагаа заһадаг болонхойб.

Зай, ахай, баяртай. Энээгээр бэшэгээ дүүргэнэб. Минии хойноһоо тусхай машина эльгээбэ. Үнөөхи мүрдэгшынгөө асуудалнуудта харюусахаяа ошохо хэрэгтэй.

Валентин Бондаревич».

«Архи арбан гурбан жолоотой, али нэгыень алдажа болохош» гэһэн арадай сэсэн, оньһон үгын удхые саашань тайлбарилһанай үлүү гэжэ һананабди. Гансал архиин жолоо бариһан хойноо транспортын жолоо барижа, туршалга хэхэеэ бү һанаашалыт. Энэтнай заһаршагүй хойшолонтой байжа болохол гэжэ хүнүүдтэ уридшалан һануулхые хүсэнэбди.

Д. ИВАНОВ,
ГАИ-гай отделениин начальник.
Б. НАМДЫКОВ,
манай корр.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй Центральна Комитедтэ. «Һайнаар хүдэлхэбди» — К. Белоусовай статья. «КПСС-эй XXV съездэдэ — нэрэтэй солотой угтамжа» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. Стахановска хүдэлөөнэй 40 жэлэй ойдо. «Олон түмэнэй зохёон байгуулхы ажал». «Дүнгүүд согсологдоо, зорилгонууд хараалагдаа» — А. Будожаповай статья. Орон доторнай. «Таряа хуряалгые — арадай хиналта доро» — П. Григорьевой статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «БАМ» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Субботын үдэрэй хуудаһан.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — Нютагай телевизионно студинуудай документальна фильмүүд харуулагдаха. 10.50— Боксоор уласхоорондын мүрысөөн. Түгэсхэлэй хахад. 11.30 — Литературна хөөрөөнүүд. «Уран зохёолшо ба уншагша». 12.20 — «Харгы замда аюулгүй ябаха» (үнгэтэ). 12.50 — Шэнэ һонин. 13.00 — «Танда, түрэлхидтэ!». 13.30 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ программа (үнгэтэ). 14.00 — «Телевизорэй экранда — түрүүшынхеэ» Л. Кассиль. «Будьте готовы, Ваше высочество». Москвагай эдир харагшадай театрай табиһан зүжэг. (1-дэхи хэһэг). 14.50 — «Ягаахан сэсэгхэн» — мультфильм (үнгэтэ). 15.30 — Забһарлалга. 15.40 — «Элүүр энхэ байлга» — эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 16.10 — «Дуун-75» (үнгэтэ). 16.30 һуралсалай жэлэй эхи[illegible] СССР-эй дээдэ ба дунда [illegible]хай һуралсалай мини[illegible] В. П. Елютинэй үгэ хэлэ[illegible] 17.00—«Рондо» фильм[illegible]церт. 17.15 — «Хүн. Га[illegible] дэлхэй. Замбуулин» (үнгэ[illegible]) 18.30 — «Время». 19.00 [illegible] «Шахтёрнуудай үдэртэ [illegible]рюулагдаһан концерт». 20[illegible] — «Содружество» — ул[illegible] хоорондын телевизионно [illegible]нал (үнгэтэ). 21.00 — Л.[illegible] Бетховен. «Увертюра №[illegible] 21.15 — «Ажалай һүүлэ[illegible] үдэшэ бүри» — уран һай[illegible]най фильм. 22.30 — «Яс[illegible] Янина» — телевизионно [illegible]жэмтэ фильм түрүүшы[illegible] харуулагдаха. 23.20 — [illegible] һарлалга. 23.30 — «У[illegible] зураашад тухай хөөрөөнү[illegible] СССР-эй арадай уран зур[illegible]ша А. Пластов. (Хоёр[illegible] дамжуулга). 24.00 — «В[illegible]мя».

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

«БУРЯАД ҮНЭН» 1975 оной августын 30. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров Бур АССР Н-01574. Заказ №